

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY.

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“, a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általalok a katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük.)

XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz. 1895. márc. 6-án.

Megjelen hetenkint 3-szor: hétfőn s szombaton este és csütörtökön délelőtt. Kéziratot nem adósát vissza.	Előfizethetni a kiadóhivatalban és minden megyei postahivatalnál. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székesfejérvár, szt.-István-tér 1.	Felolvas szerkesztő: BONITZ FERENC. Kiadótulajdonos: MILLER JÓZSEF.	Előfizetési ár: Egész évre . . . 6 frt — kr. Félévre . . . 3 frt — kr. Negyedévre . . . 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 5 kr.	A 30 helyre osztott oldal helyenkint 50 kr. Bélyegilleték külön 80 kr. Nyilttár soronkint 50 kr. Többzori hirdetéseknel engedmény
---	--	--	---	--

Kulturharc?

(m.) Megdöbbentő eset történt a képviselőház május 1-én tartott ülésén. Bánffy Dezső báró, még ez idő szerint Magyarország miniszterelnöke egy interpellációra adott válaszában kijelentette, hogy Agliardi bécsi nuncius magyarországi útja által »tullépte azon határt, a mely belügyi kérdéseinkre vonatkozólag, mint egy külhatalom képviselőjét itt megilleti« és hogy a »kormány egyetértésben a közös külügyminiszterrel, ki e tekintetben a kormány álláspontját magáévá tette, — ezen nézetének a szentszéknél kifejezést is adott«.

Mi nem a látszat után ítélünk, mint a miniszterelnök ur, — a kit valószínűleg alaposan felültettek az ő jó barátjai — hanem a tényekre hivatkozva, egyszerűen tagadjuk azt, hogy Agliardi akár modora, akár fellépése, akár megjelenése, vagy a beszédjeiben történt vonatkozások által a legcsekélyebbet vétett volna is a nemzetközi jog és illem ellen; tagadjuk, hogy hatáskörét bármiben átlépte volna és végre *tagadjuk, hogy a közös külügyminiszter Bánffy báró akár ezen alaptalan inszinuációjával, akár a képviselőházban tett sértő, indulatos és meggonddolatlan kifejezéseivel egyetértene.*

Hiszen hogy egyébre ne hivatkozzunk, a kormánylapok egytől-egyig elismeréssel adóztak a nunciussnak, midőn Magyarországon járt és dacára szemfüleskedésüknek egyetlen szavában, egyetlen lépésében sem találtak megróni valót; sőt az esztergomi látogatás után volt a nuncius Wlassics miniszternél és budapesti tartózkodása harmadik napján, midőn már minden ténye ismeretes volt, magánál Bánffy miniszterelnöknel. Hát, ha a nuncius útjának csak-

ugyan rejtett célzata volt, vagy bármilyen olyat tett, a miből arra lehetett volna következtetni, hogy a nuncius itt állásának meg nem felelő szerepet akart folytatni, akkor miért fogadták a magyar miniszterek? Miért nem adták azonnal tudtára, hogy ily minőségben nem érintkezhetnek a nunciussal?

És feltéve, de meg nem engedve a miniszterelnök azon állítását, hogy a pápai nuncius és a külföldi államok képviselői között különbséget tenni nem lehet, miért nem jöhetne bármelyik nagykövet Magyarországra? Hiszen ők sem Ausztriának, sem Magyarországnak nem külön követei, hanem képviselői a kalföldi hatalmaknak az osztrák-magyar monarchiában, a császár és király mellett, minélfogva ép úgy otthon lehetnek Budapesten, mint Bécsben. Nem fordult-e meg Reuss herceg, a német nagykövet, valamint a francia nagykövet is többszörösen Magyarországon; nem járt-e Vanutelli és Galimberti is Esztergomban és Budapesten? És nem volt-e Agliardi minden ténye a rokonszenv és szeretet kifejezése a magyarok iránt?

Volt már alkalmunk a nuncius útja alkalmával objektíve kifejezni azon felfogást, hogy a nuncius a korona mellett nemcsak az egyetemes egyház érdekeit képviseli, hanem magát az egyházat is az illető állam területén és azon állam saját polgárainak érdekeit az állam és egyház iránti viszonylatokban. Azért tehát a miniszterelnök azon állítása sem állja meg a sarat, hogy a »lelkiekben való érintkezésnek gyakorlása pusztán a hercegprimás kezeibe lenne letéve.« Mert a jelen esetben ugyan Agliardi nem nunciusi minőségben járt nálunk, hanem pusztán szíve sugallatát követve kereste fel a hercegprimást és Schlauch bitorost, valamint közéletünk egyéb kitűnőseleit, minélfogva a herceg-

primás, mint legatus natus jogkörébe, mely a primás közjogi helyzetével függ össze, legkevésbé sem avatkozott. De ennek dacára is határozottan fentartjuk a sz.-szék azon jogát, melyet a történet szerint már több esetben gyakorolt is, hogy t. i. a primás, mint legatus natus mellé, az alkotmány sérelme nélkül más követeket is küldhet az egyház kormányzása érdekében.

Azonban Bánffy br. beszédjének épen ezen közjogi állapot kihegyezése adja meg azon tagadhatlan célzatát, hogy az interpellációra adott válasza által tulajdonképen a kath. egyház jogainak és közjogi helyzetének újabb megnyirbálására alkalom adassék.

A magyar katolikusok tehát mélyen sértve érzik magukat a miniszterelnök nyilatkozatai által és fájdalommal tapasztalják, hogy az nem más, mint a kath. egyház ellen való oly sértő és fékezhetlen indulat manifesztációja, mely határozott és öntudatos elszántsággal az egyház létalapját akarja megtámadni és letagadni.

Ily körülmények között kipróbált keresztény türelem, szeretet és önmegtadadás szükségeltetik ahhoz, hogy a katolikusok a kormányval szemben a belbéke érdekében higgadt-ságukat megőrizni képesek legyenek. És ha ma még türjük az önkényt és megaláztatást, azzal a hazaszeretet oly heroikus jelét mutatjuk, mely méltán megszegyenítheti a liberális sajtó azon vérebeit, a melyek a kormány ügyetlen politikusai által szabad porázra bocsátva, tajtékzó dühvel rontanak az egyháznak, a hierarchiának, szóval mindennek, a mi katolikus.

Ime a pacifikáló kormány teljes nagyságában!

Ne vessetek, utoljára majd mi nevetünk. Most pedig adieu Bánffy kabinet!

— A horvát bán a királynál. *Khuen-Héderváry* Károly gróf horvát bánt a király Bécsbe hívatta és hosszabb kihallgatáson fogadta. Ezen, a jelen viszonyok közt élénk feltűnést keltő kihallgatás okairól két érdekes verzió kering. A „Magyar Állam” szerint „a horvát bán egyenesen Bécsbe utazott, s a magyar kormányférfiakkal nem is beszélt. Mint beavatottak tudni vélik, a bán utja a magyar kormány közelnapokra várható elbocsátásával van összeköttetésben, melyre okul a nyitrai választásnál elkövetett erőszakoskodások fognak szolgálni.” A másik verzió szerint — s ezt igen előkelő helyről vettük — a bán bécsi utja azzal a ténnyel van kapcsolatban, hogy bizonyos körök most már *Horvátországba* is bele akarják csempészni a *liberális egyházpolitikát*. Akármelyik verzió közeli meg jobban a valóságot, annyi bizonyos, hogy a bán bécsi utja nem vall a Bánffy-kormány pozíciójának olyan erős voltára, a minőnek különösen most tüntetik fel a hivatalos és félhivatalos lapok.

Készül a „Kanzelparagraph”!

(b. f.) A miről ápr. 18-iki számunkban már előre értesítettük olvasóinkat, abban a félhivatalos sajtó most megerősít: Készül nem annyira a „brodkorbgosetz”, mint inkább a „kanzelparagraph” azon kath. papok ellen, kik papi állásuk mellett még magyar polgároknak is merik magokat érezni, és ennél fogva igényt mernek emelni arra, hogy egyik vagy másik párt mellett vagy ellen állást foglaljanak és e szerint működjenek a politikai életben. Hogy ez a kormányintézkedés monnyire viseli magán a politikai ildomtalanúság, sőt brutalitás bélyegét, arról már ápr. 18-iki számunkban mondtuk el véleményünket s ezért most csak annyit jegyzünk a készülő törvényszakaszra: Csak rajta, ti liberális urak! Szavazzátok meg és léptessétek életbe a papok polgári jogait lábál tipró paragrafus! Hanem olyan kulturharcot, a mely aztán fog csak

kitörni Magyarországon, ilyent még nem látott a világ! És most lássuk miképen készül és miképen hangzik a kanzelparagraph?

A képviselő választásokról szóló kuriai biráskodást szabályzó törvényjavaslat tárgyalására kiküldött bizottság feléig tartó szünet után szerda óta folytatja a javaslat tárgyalását. A javaslathoz a reverzálásról írhatta Perczel Dezső jelenlegi belügyminiszter még képviselő korában egy módosítást ajánlott, mely a „Pester Lloyd” szerint a következőképen hangzik:

A törvényjavaslat 3-dik §-ához: A választás érvénytelen és ennek megállapítása kórvény útján kérhető: ha a képviselő

a) a kérdéses választást megelőzőleg három hónapon belül a hívekhez intézett iratban vagy nyomatványban, vagy a vallás szertartásainak végzésére rendelt helyiségben, vagy vallásos jellegű gyülekezeten szóval a választás eredményének befolyásolását célzó nyilatkozatot tett;

b) ha abból a célból, hogy egy vagy több választó a reá szavazzon, vagy bizonyos jelöltre ne szavazzon, vagy hogy a szavazástól tartózkodjék, az egyházi kegyzseregekben való részesítésre tett ígéretet, vagy egyházi fenyték alkalmazásával, vagy a kegyzserek elvonásával, vagy tulvilági büntetéssel fenyegetett;

c) ha a vallási tisztelnek tárgyait, vagy olyan tárgyakat, melyek egyházi szertartások végzésére rendelvek, a választók gyülekezetén, vagy választási menetben használt;

d) vagy ha ilyen cselekményben részes, vagy abba megelőzőleg és kifejezetten beleegyezett.

A 152 §. után mint új 152/a szakasz:

Az a lelkes, vagy vallási szertartás teljesítésére jogosított más személy, a ki a hívekhez intézett iratban vagy nyomatványban, vagy a vallás szertartásainak végzésére rendelt helyiségben, vagy vallásos jellegű gyülekezeten, szóval a választás eredményének befolyásolását célzó nyilatkozatot tesz;

vagy a ki abból a célból, hogy egy vagy több választó bizonyos jelöltre szavazzon, vagy ne szavazzon, vagy a szavazástól tartózkodjék, az egyházi kegyzseregekben való részesítésre tesz ígéretet, vagy egyházi fenyték alkalmazásával, vagy a kegyzserek elvonásával vagy tulvilági büntetéssel fenyeget;

vagy a ki a vallási tisztelnek tárgyait, vagy olyan tárgyakat, a melyek egyházi szertartások végzésére rendelvek, a választók gyülekezetén vagy a választási menetben használ, vagy a ki ily tárgyaknak, ha azok fölött rendelkezik, ezen célra való használatát megengedi: egy évig terjedhető állam-

fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, valamint politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő.

Új 152/b szakasz:

A ki vallási tisztelnek tárgyait vagy olyan tárgyakat, melyek egyházi szertartások végzésére rendelvek, választók gyülekezetén vagy választási menetben használ, ha a fennebbi §-ban meghatározott eset nem fogor fenn, három hónapig terjedhető fogházzal és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő.

Ezt a famozus módosítást tegnap akarta tárgyalni a bizottság, mint hogy azonban Perczel belügyminiszter nem jelent meg az ülésen, a tárgyalás elmaradt. Azt hisszük különben, hogy a ma érkezett válsághírek után nem is fog többé sorra kerülni a Kanzelparagraph.

Bánffy a nuncius ellen.

(?) Május elejét az idén Magyarországon nem a szocialisták tették emlékezetessé, hanem Terényi Lajos interpellációja a nuncius magyarországi utja tárgyában és Bánffy báró miniszterelnök válasza ezen interpellációra. Ezen válasz politikai oldalát lapunk más helyén helyezük a kellő világitásba, itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a válasz mindenfelé nagy, mondhatni óriási feltűnést keltett. Ugy az interpelláció, mint a válasz előre kicsinált dolog volt, sőt gonosz nyelvek szerint Bánffy választ nem más mint Csáky Albin gróf szomoruemlékü exminiszter fogalmazta, s Bánffy csak megtanulta könyv nélkül. A kormánypart s a szélsőbaloldali frenetikus tappsal és éljenzessel fogadta Bánffy szavait; Ugronék, Apponyiék és a kiléptek ellenben iszonyuan felháborodtak a miniszterelnök brutális kijelentéseire, a mi annak a jele, hogy ezen utóbbi frakciókban több a politikai illem, mint a kormányban és hiveiben, és hogy nem akarják vérig sérteni a katolikusokat.

Még érdekesebb a sajtó magatartása. A tisztességes, elfogulatlan lapok, mint a „Magyar Állam”, „Hazánk”, „Nemzeti Ujság”, „Magyarország” és „Budapester

TÁRCA.

A biboros hercegprímás beszéde

a „Szent-István-Társulat”-nak 1895. május hó 2-án tartott évi rendes közgyűlésén.

Mélyen tisztolt Nagygyűlés!

Nemcsak mint egyházamnak igénytelen szolgálja, hanem mint az élet mesterének egyik szerény tanítványa is megdöbbentő jelenségnek tekintem, hogy korunk lázas és forrongó eszméi meg akarják tagadni Azt, a ki mindenkor, mindenütt és minden nép szívében élt: az Istent.

Bármily messzire haladjunk is azon ösvényeken, a melyek az emberiség eredete felé vezetnek, meggyőződünk arról, hogy nem létezett nép, melynek ne volt volna temploma, oltára, áldozata, pap-sága, mely ne ismerte volna egy mindent teremő, fenntartó és intéző Lénynek fogalmát; mely elárkozott volna azon tudat elől, hogy valamely hatalmas Lénytől feltétlenül függ és annak akaratától megajánlani tartozik; egyszóval nem található nép, mely nem hitt volna Istenben.

Már Plutarch mondotta: „Körüljárva a világot, találhatok ugyan városokat falak, királyok és a tudományok ismerete nélkül, de nem fogsz akadni városra, melynek ne lennének istenei, templomai, melynek lakói ne imádkoznának és ne mutatnának be áldozatokat, hogy isteneiktől jótéteményeket könyörögjenek és a szerencsétlenségek elhárítását ki-essék.”

Akként írja egy mult századbeli protestáns hit-

térítő az afrikai négekről: „Az összes fekete néptörzsek között, a melyeket ismerek — a legtudatlanabbakat és legnyersebbeket sem véve ki — egyetlen egy sincs, a mely nem himne Istenben, mely ne adott volna neki nevet és ne tekintené a világ teremőjének.”

Igaz! Hitelveikre, erkölcsi tanaira, szertartásaira nézve ugyan messze eltávolodnak egymástól a különböző vallási rendszerek: de sokféleségükben is meg volt és meg van az egység: az Istenségnek eszméje.

A hitetlenség tehát nem volt a népek jellegének kinyomata.

Fordultak ugyan elő esetek, hogy a nemzetek tagjai között egyes hitetlenek találkoztak, de a tulnyomó többség magát azokkal soha sem azonosította.

Mily szigorú volt e tekintetben a népek fölfogása, eléggé bizonyíthatja a halálós ítélet, a melyet a nem is igaz Istent, hanem csak az állam igaz isteneit megtagadó Sokratesre kimondottak; bizonyítja azon vas következetesség, a melylyel az istenség eszméjéhez az élet mindennemű viszonyai közepett ragaszkodtak, jól tudván, hogy mint Plato hangsúlyozta: „Az igaz Isten ismeretének hiánya a köző legnagyobbb átká.”

A multban tehát nem volt nép e földtekén, mely az istentagadást engedélyezte volna; ellenkezőleg állami és erkölcsi törvényeink tekintélyét és sértetlenségét a legfelsőbb Lény szentesítésére szokták volt alapítani.

A zsidók törvényhozója Mózes a sinai hegyen; Lykurgus, a spartaiaké a delfi jósdánál; Numa a rómaiaké a Kamenak légeseiben; Zoroaster a perzsáké, a síkságon és Mohamed a pusztaban mind Isten nevében hirdették törvényeiket.

Kína az ég akaratának kifolyása gyanánt tünteti fel törvényeit.

India Varuna boszujának fenyegetése mellett sürgeti azok teljesítését.

Az Eufrat partjainak lakói Bélinek és Asztartének,

Egyiptom fia Osirisnak és Isisnek engedelmesskednek.

Az északamerikai köztársaság által szabadsága kivívásának emlékére épített Fehérház állag pillérének egyike is a vallásosság, mint az állam-épület egyik fentartó oszlopát jelképezi.

Bármily tökéletlenek voltak is a pogányság vallási rendszerei, az elvitázhatlan tény, hogy a nép azokhoz szívósan ragaszkodott és jöllehet, nincsenek vétkek, a melyek isteneik magánéletét be nem szennyezték volna: mindazonáltal hozzájuk fordult az állam, hogy a társadalmi rend fentartására segélyt nyujtsanak.

Oly mélyen gyökerezik tehát az Istenség eszméje az emberi kobeiben, oly általános és erős az Isten létében, az isteni Gendviselésben és a jövő életben való hit, hogy azt a szivekből csak oly kö vetkezmények árán lehetne kitépni, a melyekre Machiavelli e szavai utalnak: „Mi sem bizonyítja határozottabban valamely birodalom enyészését, mint a vallás megváltása.”

Nem is lehet másként!

Az a nép, melynek nincs más evangéliuma, mint a törvénykönyv; az a nép, melynek nincs más lelkiismerete, mint a rendőrség fejeleme; az a nép, melynek nincs más istene, mint az állam: nem fogja tudni soha, mi a társadalmi rend, mi a hazafiúi kötelesség.

A tizenhatalmadik század enciklopedistái ki

Tagblatt", sőt még a „Budapesti Hírlap" is a legelősebben elítéli Bánffy modorát, míg a kormány félhivatalos közlönyei, de még inkább a radikális-forradalmár „Magyar Hírlap", „Pesti Hírlap" és „Egyetértés" teljesen meg vannak elégedve a miniszterelnök szavaival s azt mondják, hogy Bánffy minden tekintetben az ő álláspontjukra helyezkedett. Vajjon ez is arra szolgál-e, hogy megerősítse Bánffy pozícióját a koronánál? A rendelkezésünkre álló hely szűk volna engedni meg, hogy reprodukáljuk a nevezett lapok véleményeit Bánffy neveltségéről, de a néppárttal éppen nem rokonszenvező, függetlenségi párti „Magyarország" véleményét mégis ideiglatjuk. A nevezett lap ezeket írja:

„Tetszik, vagy nem tetszik valakinak az, hogy a katolikus hívek egyházuk látható fejtét tisztelik a tiara viselőjében, ez egy oly tény, a melylyel minden államnak számolni kell. Végre is ez a katolikus egyház híveinek a dolga és ha ez a tan az ő egyházi szervezetüknek egyik alapja, ezt sem más vallásfelekezetűeknek, sem az államnak megtagadni nem szabad"

Ezek után" lássuk Terényi interpellációját és Bánffy báró válaszát.

Terényi Lajos (az alközi szocializmus egyik központjának, Békés-Gyulának képviselője) kifejti, hogy Agliardi nuncius magyarországi útja azt a benyomást keltette benne, hogy ez több a pusztá udvariassági ténykedésnél s a kath. hitélet fejlesztésére irányuló törekvésnél. Az ország közvéleményének nagy része ezen látogatásban belügyi politikánk hangulatát és idegen befolyás érvényesülésének szándékát vélt e felfedezni.

Ezen felfogás támpontot nyert és magyarázatot talált nemcsak az utazás időpontjának megválasztásában, hanem azon készségben és azon visszhangban is, a melylyel a nuncius a hozzá intézett és néha a politikai irányú beszédeket fogadta, a nála járt és ott kérdezősködő hírlapírókkal folytatott és több fővárosi lapban közzétett nyilatkozataiban, a melyek még a főpapi állások betöltésére is oly irányban vonatkoznak, hogy a koronás királyunknak e részbeni jogai általunk érintettek. (Úgy van!

jobbfelől. Mozgás baloldalon.) Mind e benyomásokot azután megerősítették még azon korszati nyilatkozatok, a melyek a nunciusnak a társas érintkezés közben szájába adattak, (Úgy van! jobbfelől.)

Mindezeket összevéve, úgy tűnik fel a nunciusnak látogatása, mintha ő neki törekvése és szándéka lett volna azon irányokat előmozdítani és bátorítani, a melyek az országgyűlés mindkét Háza által elfogadott és a koronás király által is szentesített egyházbiztosítási törvények revíziójára és a még hátralevő javaslatok elvetésére vonatkoznak, (Mozgás a baloldalon. Úgy van! jobbfelől.) a mi által az ország belpolitikai mozgalmái befolyására irányuló törekvések jeleit el nem oszlathatta. (Mozgás balfelől.)

Mindez méltán úgy tűnik fel, mint a diplomáciai képviselőknél szokásos és szükséges rezervált állás határainak túllépése. (Nagy zaj és felkiáltások balfelől: Miért?) S éppen ezért bátorodik a t. kormányelnök utján az összkormányhoz a következő interpellációt intézni:

Mily álláspontot foglal el a kormány Agliardi pápai nuncius magyarországi útjával szemben?

Tett-e, avagy hajlandó-e tenni megfelelő lépéseket arra nézve, hogy a nyugtalanság lecsillapodjék? Nagy zaj a baloldalon és a közepén) s ha félreértések forognak fenn, azok eloszlatassanak vagy legalább a jövőben ne ismétlődhessenek. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Zaj a baloldalon és közepén. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Halljuk az interpellációt.)

Bánffy Dezső br. miniszterelnök: T. Ház! (Halljuk! Halljuk!) Méltóztassanak megengedni, hogy a képviselő ur által tett interpellációra azonnal válaszolhassak, (Halljuk! Halljuk!) a monnyiben a kormány ezen kérdéssel már előzőleg ezen interpelláció megtétele előtt foglalkozott. (Halljuk! Halljuk!)

Miniszterelnökké történt kinevezetése után Bécsben megfordulván, azt gondolom, állásomból kifolyólag volt kötelességem, de a courtoisie is parancsolta, hogy az idegen államok képviselőit, követeit, nagyköveteit meglátogassam. (Helyeslés jobb- és szélsőbaloldalon. Ezek között t. Ház, látogatást tettem a pápai nunciusnál is. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Igen szívélyes, barátságos és egyáltalán közügyekre és különösen az egyházbiztosításra ki nem terjedő beszélgetést folytattam vele, melynek rendjén említésbe

jött az is, hogy régi idő óta már cölja Magyarországára lerándulni, mert egy látogatást akar tenni a hercegprímásnál Esztergomban, s meg akar ismerkedni a vallás és közoktatásügyi miniszter uralis és azonkívül egyes látogatásokat óhajtott még tenni Magyarországon. A magam részéről ezen elhatározást csak örömmel kellett, hogy üdvözöljem, (Helyeslés jobb és szélsőbaloldalon.) mert érdekünkben áll és óhajtuk is, hogy a külföldi államok képviselői Magyarországon ismételtlen megfordulván, az itteni viszonyokat megismerjék, (Élénk helyeslés.) az itteni körülményekre nézve magukat közvetlenül tájékozzák és azon igen sokszor egyoldalú, talán a mi érdekeinknek nem megfelelő információkat, melyeket szereznek, itten egészségesekkel cseréljék ki. (Általános élénk helyeslés.) Ily körülmények és ily határok közt tehát csak üdvözölhettem a pápai nuncius, Agliardi elhatározását, mely szerint Magyarországra kívánt jönni.

Azonban midőn ő Esztergomban volt, én történetesen megint Bécsben járván, meglepetéssel olvastam a lapokban azt a magatartást, azt a nyilatkozatot, azt a tószót, melyet a pápai nuncius Esztergomban elmondott. (Mozgás a baloldalon. Halljuk! Halljuk!) Ugyancsak később, — még mindig Bécsben tartózkodván — a lapok utján értesülést tettem azon érintkezésekről, azon nyilatkozatokról, melyek itt Budapesten történtek, és később Budapestre visszajöve közvetlenül is nyertem értesülést egyik és másik tényéről, nemkülönbön a váradi látogatásáról is. És habár egyáltalán nem érzem magamat feljogosítva arra, hogy akár tényei, akár szavai tekintetében d i r e k t v á d á t emeljek a nuncius ellen, (Mozgás a baloldalon.) mégis a modor, az időpont, a fellépés, a vonatkozás, a melyek minden jelentkezésénél kísérték, rám azt a benyomást tették, (Halljuk! Halljuk! Halljuk! jobbfelől.) hogy tullepte azon határt, (Hosszantartó nagy zaj és felkiáltások a baloldalon: Miben? Úgy van! jobbfelől.) mely őt belügyi kérdéseinkre vonatkozólag, mint egy külhatalom képviselőjét itt megilletti. (Igaz! Úgy van; a jobboldalon.) mert t. Ház, a pápai nuncius és a külföldi államok képviselői és követei között különbséget tenni nem lehet. (Igaz! Úgy van a jobboldalon.) És habár kétségtelen is, hogy a

akarták ugyan irtani a tizenkét halász által terjesztett kereszténységet, de annyira még sem mentek, hogy az Istent megtagadják volna.

Voltaire így ír: „A fejedelmekre és népekre nézve egyaránt feltétlenül szükséges, hogy egy törvény, kormányzó, jutalmazó és büntető legfelsőbb Lény eszméje mélyen legyen a szívekbe bevésvé". (Dictionnaire phil. Atheisme.)

Ugyancsak Voltaire írja: „Az atheista. ha számíthat arra, hogy elkerülheti a büntetést az emberek részéről, meg fog ölni bölcseszetileg, hogy megfoszthasson pénzedtől . . . mert nem ismer sem hazát, sem rokonokat, sem barátokat".

Hasonló értelemben nyilatkozik Diderot is, midőn ezeket írja: „Az ifjúságra nézve az első és legszükségesebb ismeret a vallás. Ezzel kell kezdenünk; ezt mindig folytatnunk, ezzel végeznünk, mert tudnunk kell, hogy Istentől, Istennel és Istenért vagyunk."

Ilyen értelemben nyilatkoznak Rousseau, Hume, Fréret, Montesquieu és mások.

Es mégis!

A kereszténység kiirtására célzó azonyi irány, melynek félreismerhetetlen törekvései a saját, a szinpadot, a társadalmi felfogást és az élet összes viszonyait megméltályozták, az egész világtörténelemben eddigélle ismeretlen tényre: Istentagadásra vezetett. Megvalósultak Voltaire szavai: „Nos enfants verront beau jeu. Gyermekséink szép dolgokat fognak látni."

Látták is!

Soha nemzet oly gúnyt nem üzött az evangéliumból átvett eszmékkal, mint a katolikus, hatalmas, művelt francia nemzet Istent nem ismerő koronája a rémuralom idején.

Ajkain hangoztatta, zászlóin lobogtatta, középületén ragyogtatta a liberté, fratermité, egalité szavakat, de nem tette azt, mire leginkább kellett volna törekednie, hogy a szívek mélyébe véste volna.

Megvolt a liberté — a hallatlan zsarnokság alárcával; meg volt az egalité guilottinjával, melyen a király és a királyasszony, a főúr és polgár, dazdag és szegény, pap és világi vére egyenlően csurgott.

Említsem-e, hogy a főkerevezett hatalom azoknak sem kegyelmezett, kik tényezői, jóhiszemű előmozdítói valának; a halálra ítélt girondisták egyik vezére felkiáltott: „Alkotmányunk olyan, mint Saturnus. Saját fiait is felemészti."

Nem veszem igénybe a mélyen tisztelt nagygyűlés türelmét annak bebizonyításával, hogy egy Istentől elpártolt, erkölcsiében megromlott népet sem multja, sem műveltsége, sem gazdagsága, sem hatalma nem képes a silyedéstől megmenteni.

Egyedüli célom rámutatni azon veszélyes mozgalmra, mely az Istent, a vallást az észszel, a tudománytal akarja helyettesíteni.

Az eszme nem új.

Körülbelül negyven évvel ezelőtt, midőn akadémiánk nagytudomány elnökeinek egy Dessewffy Emilnek, egy báró Eötvös Józsefnek vallásérkölcseleg is tartalmas megújító beszédei hangzottak hazánkban — a Nyugaton megindított irány egyik előharcosa következőleg írt: „A vallások a babona megstult maradványai . . . A műveltség értéke fordított arányban áll a vallási buzgósághoz . . . Minden értelmi haladás a természetfeletti szerepének csökkenését vonja maga után . . . A jövő a tudományé."

1891-ben midőn a hírneves szónok D'Hulst a párisi Notre-Dame székesegyházban tartott egyik

beszédében így szólott: „Vajjon azok, kik elragadják a keresztet mindazon helyekről, a melyek felett védő árnya pihen, mivel pótolhatják az üdvözítő jelvényt?"

Másnap már felhangzott a válasz: „A hit helyébe az eszt." A titok helyébe a tudományt akarjuk."

1895-ben, tehát a jelen évben, Európa egyik legműveltebb, leghatalmasabb népének törvényhozási bizottságában többi közt azt indítványozták, hogy Isten létét és lélek halhatatlanságát nyilvánosan tagadni ne legyen szabad. Már maga az indítvány megdöbbenő, mert a baj létezését konstatalja, de megdöbbenő az, hogy ugyanazon nép egyik jelentékeny városának tudósai tiltakoztak ez indítvány ellen, mert szerintük ez a tudomány fejlődésének akadályl szolgálja.

Ez az áramlat átcsapott hozánk is. Egyik nagy magyar lap az említett indítványt tárgyalva szóról-szóra így ír: „Olyan szakaszokat vesznek be a javaslatba, melyek az ürültséggel határosak. Az Isten létét és a lélek halhatatlanságát akarják törvénybe iktatni."

Íme az idők jelei!

Mélyen tisztelt nagygyűlés!

Ei kell ismernünk az ész által kultivált tudomány bámulatos előhaladását és hatalmát, de méltán kérdezhetjük: melyik az a tudomány, vagy a tudomány az az ága, melyet Isten és a vallás helyébe akarnak tenni?

Mert az a tudomány, melyet mi katolikusok is ismerünk, melyet mi is elsajátítani igyekszünk, csakis a természeti dolgokat és még ezeket is csak részben ismereti meg velünk, ami ezeken kívül vagy felül van, arról semmi biztosat nem mond.

Ugyan melyik az a tudomány, mely megbiz-

római kuriának a lelkiükben jogköre, hatásköre és illetősége van, ezen jog és intézkedési körét (Nagy mozgás a szélsőbaloldalon), semmi körülmények között... (Folytonos zaj.)

Elnök: Kérem a t. képviselő urakat, hogy itt fennszóval ne vitatkozzanak, mert kénytelen leszek mindenkit megszólitani, a ki a rendet bármiképp megbontja. (Általános helyeslés.)

Bánffy Dezső b. miniszterelnök: sem gyakorolhatja a szentszék a római pápa azon nunciusa által, a kit egyes országba közvetlenül mint követet küld. (Ugy van! jobbfelől!)

Ezen jogkörnek és a lelkiükben való érintkezésnek gyakorlása meg van közjogunkban állapítva és ez a hercegprímás kezébe van letéve. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon. Hosszantartó zaj.)

Elnök: Csendet kérek! (Halljuk! Halljuk!)

Bánffy Dezső miniszterelnök: Ilyen körülmények között, ha nem is tény, ha nem is szándéka, de a látszata mindenestre fenforogni látszik annak, hogy jog- és hatáskörét, talán tulzottság nélkül Agliardi pápai nunciust tul-lépte. (Felkiáltások a baloldalon: Mivel! Tessék megmondani! Felkiáltások a szélsőbalon: Igaza van a miniszterelnöknek!)

Elnök: Felszólítom a képviselő urakat, hogy közfelkiáltásaikkal a szónokot ne zavarják, különben névszerint fogom megnevezni azokat, a kik közbekiabálnak. (Helyeslés. Pongrácz Károly gróf elhagyja a termet. Nagy derűtség jobbról.)

Bánffy Dezső miniszterelnök: Ez a nézetem nekem t. Ház, ez a kormány nézete és a kormány egyetértésben a közös külügyminiszterrel, (Elnök helyeslés a jobboldalon.) kiegészítve a kormány álláspontját magáévé tette. (Helyeslés a jobboldalon. Hosszantartó zaj. Polonyi Géza közbeszól, de szavai a zajban nem érthetők.)

Elnök: Polonyi képviselő urat rendreutasítom. (Nagy zaj. Polonyi ismét közbeszól.) Polonyi Géza képviselő urat figyelmeztetem, hogy már rendreutasítottam, ne szakítsa félbe a szónokot.

Kubinyi Géza: A néppárt tagjai nagyon zajognak. (Mozgás a baloldalon.)

Polonyi Géza: Nem vettem észre az előbb, köszönettel tudomásul veszem.

Bánffy Dezső miniszterelnök: A kormány pedig ezen nézetének diplomáciai uton. a közös külügyminiszter közvetítésével a szentszéknél kifejezést is adott, először kívánván felvilágosítást, továbbá kívánván tudomásul vételét annak, hogy ezen ténnyekedés a belügyekbe való beavatkozás látszatával bír. (Elnök helyeslés jobbfelől. Nagy zaj a baloldalon.)

Ezt kívánom a t. Háznak megmondani. kérem méltóztassék válaszat tudomásul venni. (Elnök éljenzés és taps a jobboldalon.)

Terényi Lajos: T. ház! Egyszerűen kijelentem, hogy a miniszterelnök urnak interpellációra adott válaszat tudomásul veszem. (Helyeslés a jobboldalon.)

Agliardi és Kálnoky Bánffy ellen.

(h. f.) A szabadelvű pártkör esütörtökön este zajos ovációban részesítette Bánffy bárót, a miért oly „erélyessen“ lépett fel a nunciust ellen. A budapesti és bécsi zsidó liberális lapok tegnap is valóságos extázissal üdvözölték a bárót, különösen pedig a bécsiek, — melyek most egyszerre határtalan lelkesedést érznek Magyarország önállósága és függetlensége iránt. E mellett aztán téktelen dühvel támadták meg az egyházat, a pápát, a nunciust, a magyar püspöki kart, az alapságot és a néppártot és ujongva hirdették, hogy ime, vége a néppártnak. Izrael egy szóval örömben uszott két napig, de haj! tegnap kétfelől is oly jég hideg zuhany zuhant rája, meg Bánffyékra, hogy szinte borzalom nézni azt a fogcsikorgatást, azt a hüledeztést, azt a dühöngést a zsidó-liberális táborban.

Tegnap *Kálnoky* gróf külügyminiszter is, *Agliardi* nunciust is olyan nyilatkozatokat tettek, melyekből kétség-telenül kiviláglik, hogy Bánffy bárót vagy dupirozták, vagy pedig hogy a miniszterelnök megfontolt gonosz játékot üzött nemcsak a nunciussal, — hanem a

magyar állam méltóságával, sőt — a mi még megdöbbentőbb, a koronával is. Mindkét nyilatkozat váratlan fordulatot ad az ügynek. A nyil, melyet Bánffy a nunciusra röpitett, visszapatant ő reá és alighanem politikai halálát a vele együtt a radikál-liberális kormányrendszer csufos bukását fogja okozni. A „Politische Korrespondenz“ kommunikéje óriási konsternációt idézett elő a szabadelvű és függetlenségi pártkörökben, valamint a kormányban is és Bánffy báró még tegnap este Bécsbe utazott s ma kihallgatáson volt a királynál — állítólag elégtételt kérni Kálnoky cáfolatával szemben. *Hogy ezt az elégtételt nem kapja meg és hogy ennél fogva le kell mondania*, azt apodiktice merjük állítani, a mint hogy már esütörtökön tudtuk, hogy Bánffy báró illetéktelenül hivatkozott Kálnoky grófra.

Fokozza a budapesti liberális körök izgatottságát és pánikját Agliardi nunciustnak egy előkelő függetlenségi képviselővel szemben s a „Magyarország“ mai számában megjelent nyilatkozatai, melyek megcáfolhatatlanul bizonyítják, hogy a nunciust egyenesen Kálnoky grófnak, Bánffy bárónak és Josika báró miniszternek nemcsak előzetes tudtával, hanem egyenes ösztönzésére és kérésére indult magyarországi útjára.

A kocka tehát gyorsan, de reánk nézve nem váratlanul megfordult. A tegnapi győztes ma a porban hever s mi, ha kárörvendők volnánk, ma kamatostul visszaadhatnók a szabadelvűeknek azon minősíthetlen sértéseket, melyekkel ők tegnap diadalittasan illeltek minket. De mi ezt nem tesszük. Mi végtelenül sajnáljuk Bánffyt. Sajnálunk már kormányra léptekor, mert már akkor is tudtuk, hogy ő, szegény, képtelen annak keresztülvitelére, a mibe oly ügyes és körmönfont politikusok, mint Wekerle, Csáky és Szilágyi belebuktak. Csáktornya, Nyitra,

hatólag és megnyugtatólag tájékoztatna bennünket arra nézve: honnan, hogyan származott az ember? Saját ura-e, avagy valamely felsőbb hatalom alárendeltje?

Mi, kik tudunkon kívül jöttünk a földre, honnét egykor akaratumk ellenére is távoznunk kell: mi mit keresünk itt, mi a rendeltetésünk? mi a célunk? És ha maen távoznunk, mi vár reánk?

Hogyan remélhetjük azt, hogy az emberi tudomány megoldja e nagy, e legfontosabb kérdéseket, midőn még érzeinknek alá eső tárgyak lényegére nézve sem képes kielégítő felvilágosításokat nyújtani: midőn képtelen megfajteni oly jelenségeket, melyekkel napokint találkoznunk, amelyek napokint esodálatra készítenek.

Nem keresek a magasban példákat. Nem említem azon nagy tudósokat, kik a mérhetlen távolban fénylő égi testek szemlélésében és vizsgálásában meglátták Istennek nevét, ki azokat az égholozatra helyezé; nem említem azon tudósokat, kik azon bámulatos törvényekben, melyek az égi testek pályáját oly szorosan határozzák meg, hogy attól egy vonalnyira sem térhetnek el, felismerték a Mindenható kezét, ki a világegyetemet fenntartja és kormányozza.

Csak itt alant a földön emelnék fel egy porszemet, melynek ép ugy mint minden más testnek van lényege, mely valóját alkotja; van ereje, mely cselekvésre képesíti és indítja; van törvénye, mely cselekvéseit irányítja és meghatározza.

Van-e azonban tudós, ki megmondja, mi e porszem lényege, avagy felvilágosíthat arra nézve, miben áll az az erő, melyet csak nyilvánulásaiából ismer, melynek csak az érzékek alá eső tünetek után adott „vonzó“ vagy „taszító“ erő elnevezést?

Newton a vonzerőről kérdezte, így vála-

szolt: „Kell — ugymond — valaminek lennie, ami két egymásra vonzerőt gyakorló test között azon viszonyt létesíti, melyet vonzásnak nevezünk. De mi az a valami? Azt nem tudjuk.“

Hirn, a híres természetűdős, a következőleg ír: „A legmakacsabb tudósoknak is (Me savant le plus rebelle) el kell fogadnia, mint bizonyított tény, hogy a természet birodalmában valami láthatlan, tapinthatlan, felfoghatlan (insaisissable) létezik, melynek sem természetét, sem cselekvési módját nem ismeri.“

Képes ugyan a vegyi tudomány összetételek által az elemek lényegét megváltoztatni, erejüket fokozni, vagy csökkenteni, de hol van az a tudós kemikus, ki meg tudná fejteni, hogyan lesz embertől két mérleg aránylagos vegytiszából az emberi egészre jótékony orvosság?

Nem hajthatunk meg tehát a tudomány előtt, mely távol attól, hogy a természetfeletti rendhez tartozó igazságokra nézve tájékozhatna, még azon kételyek elosztására sem képes, melyek az érzeinknek alá eső természeti jelenségek mibenlétére vonatkoznak.

Felvethetném még a kérdést: Mi lenne az ész és tudomány morálja?

Mert bevilágíthatja valaki korát értelmének fényével, de emellett be is árnyékolhatja szívének erkölcselenségével.

Azok a rendszerek, melyek Plato idealizmusa és Aristoteles realizmusa óta keletkeztek és eltűntek; valamint a mostaniak közül is némelyek oly elveket és erkölcsztanokat hirdetnek, melyeket a vallás nélküli államok sem tűrhetnek meg.

Hol maradnak még a szív bűnei, melyekről non indicat praetor?

Pedig minden külsőleg véghez vitt büntény először a szívben gyökeredik, ott táplálkozik, ott érlelődik.

Annak a gyilkosnak, ki embertársának életére tör, szörnyű vagy szívvelm foganazott meg: a szív, az akarat parancsol a kéz, mely gyilkol, csak engedelmeskedik.

Még Rousseau szerint is:

„Szép dolog az erényt az észre alapítani akarni, de mi lesz annak a szilárd alapja, ha nincs Isten?“

„On a beau vouloir établir la vertu par la raison: quelle solide base peut-on lui donner si la Divinité n'est pas.“ (Émile).

Mélyen tisztelt Nagygyűlés!

Társadalmunk lázas beteg, nagy krízis előtt állunk, nem csak mi, hanem az egész emberiség. Hisz mindenütt mindez — eddigelé megbolygathatatlanak hitt kérdés felveteték, minden prekarissá tétetik, a vallással egyszerre minden fenyegettetik; a tekintély, az engedelmesség, a tulajdonjog, a vagyon, a jellem, az élet, a becsület.

Fojtó a légkör, érezzük a vihar közeledtét, mely ha kitör, elpusztíthat, vagy borzasztó nyomokat hagy maga után.

Nem a rettenthetlen bátorság e büszke szavival: si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae — nézzünk a világ elé, hanem annak elháritásáért szedünk alázatosságában a tanítványok ezen imájával esedezünk:

„Domine salve nos!“

Szent nevedben az ülést megnyitom.

a néppárt ellen indított hajsza megboszulják magukat magán azon a kormányon, mely létezése óta nem tesz egyebet, csak folyton vérig sértette a katolikusokat és súlyos sebeket ütött az egész hazá testén. Ezt sajnáljuk mi. Bánffy br. brüszk fellépése a nunciussal szemben oly mélyen blamáta és diszkreditálta Magyarország politikai önállóságát, oly foltot ejtett parlamentarizmusunk becsületén, hogy szégyen, gyalázat!

És ki vitte a dolgot annyira? A liberalizmus, a kath. egyház féktelen gyűlölete, és — a mint oly találon mondja a Pol. Corr. — Bánffynak teljes járatlansága a diplomáciában, azon fölül pedig a 67-es alapon kinevezett kormány szövetkezése a legradikálisabb 48-asokkal, a Kossuth-Eötvös-frakcióval. Ezt csattanósan elárulja a „Pester Lloyd“ mai cikke a válságról. A kormány ezen legelőkelőbb félhivatalosa szinte magánkivül von dűbében, a miért Kálnoky jól megérdemelt megleckéztetésben részesítette Bánffyt. Azt mondja az idézett lap, hogy a magyar miniszterelnök nincsen alárendelve a külügyminiszternek, ennek tehát nincs joga őt nyilvánosan megleckéztetni. Jegyezze meg magának a „Pester Lloyd“, hogy Kálnoky gróf viszont nem alárendeltje Bánffy bárónak, mert nemcsak külügyminiszter, hanem az uralkodóház minisztere is. A külügyminiszter egyáltalában teljesen egyenrangú egy a magyar, mint az osztrák miniszterelnökkel s mint külügyminiszter nem köteles készpénz gyanánt fogadni azt, amit olyan ügyetlen politikus akar vele elhitetni, a milyen Bánffy. Kálnoky gróf sem a „Pester Lloyd“, sem Bánffy báró kedvéért nem fogja feloldozni a Vatikán jóindulatát a monarchia iránt.

Teljesen jogosulatlan a szenvedélyes támadás, melyet a kormány a „Pester Lloyd“ útján intéz Kálnoky ellen. Különösen ha megfontoljuk, hogy *Kálnoky a korona rendületlen bizalmának örvend.* Súlyos válság előtt állunk. Ebben mi is egyetértünk a „Pester Lloyd“-dal, de ez a válság, meg vagyunk róla győződve, sem Kálnoky bukásával, sem Agliardi nunciussal visszahívásával nem fog végződni. Azzal hiába fenyegeti a „Pester Lloyd“ a koronát, hogy most a delegációk összehívása előtt és az osztrák kormány válságos helyzete közepette nem szabad magyar kormányválságot is előidézni. Azt mondja a „Pester Lloyd“, hogy Kálnoky és Agliardi győzelme esetében az egész szabadelvű párt és a szélső baloldalt többsége ellenzékébe menne át. Nos ezzel a kormány végleg elvágta maga alatt a fát, mert ezzel a nyílt fenyegetéssel nem ijeszt meg senkit, csak azt árulja el, a mit eddig tagadott, azt, hogy igen-igen bensős könnexus létezik közte és a szélsőbaloldal radikális elemei között. A korona erről informálva van s úgy, mint a dolgok ma állanak, a legközelebbi órákban meg fog valósulni az, a mit már hetekkel ezelőtt mondunk, t. i. a Bánffy-kormány nem fogja megélni a nyáron történő általános választásokat.

Most az a kérdés állana elő: mi lesz a decemberi javróvények életbeletételeivel és a függő javaslatokkal? A helyzet jelenleg olyan bonyolult, hogy e kérdésekre megfelelni hamarjában szinte lehetetlen. Ezért csak azzal a kérelemmel fordulunk elbarátainkhoz: Küzdjenek, szervezkedjenek tovább fáradhatatlanul, igaz ügyünknek, az egyház és a hazá ügyének fényes diadala nem fog elmaradni.

A „Politische Korrespondenz“

Kálnoky gróf közös külügyminiszter félhivatalos lapja a múlt éj folyamán távirati uton a következő kommünikat közölte a budapesti lapokkal:

Az alakja és tartalma annak a válasznak, melyet Bánffy báró magyar miniszterelnök Terényi képviselőnek Agliardi apostoli nunciussal magyarországi utazására vonatkozó interpellációjára adott, mint mindenütt, a cs. és kir. külügyminiszteriumban is megéretté vált. Nem kevésbé kellett megülközést az, hogy Bánffy báró kijelentései több lényeges pontban láthatólag helytelenek és ezért a külügyminiszter nézetével nem kongruensek. Ez áll a miniszteri nyilatkozatnak úgy megokolására, mint következtetéseire és itt nem tudjuk azt sem, miként volt feljogosítva Bánffy báró annak határozott kijelentésére, hogy a külügyminiszter a m. kir. kormány előadott álláspontját magáévá tette. Erre vonatkozólag az akták nem voltak befejezve, ép oly kevésbé, mint amaz esetleges kérdésre vonatkozólag, hogy mennyiben és mely formában tésessenek meg Rómában bizalmas megjegyzések mszre Agliardi fellépésére. Ennek a külügyminiszternek meg kezei közt sem levő adatoktól kellett függnie, melyek az apostoli nunciussal belügyekbe való beavatkozását kimutathajták. Ha tehát Bánffy báró a magyar parlamentben kijelentette, hogy a lépés megtörtént, úgy ez csak a diplomáciai ügyekben való járatlanságának tulajdonítható: nyilván ennek róható föl az is, hogy a miniszterelnök saját felelősségére és tekintet nélkül a szentszékhöz való barátságos viszonyunkra, a parlamentben csatakiáltásként hangzó nyilatkozatokat tett, minek az ügyre magára is káros következményei lehetnek. Bánffy bárónak ez interpellációra adott válasza tehát valószínűleg további nyilatkozatokra és konzekvenciákra fog vezetni.

A „Fremdenblatt“ Bánffy ellen.

Az Avdarral összeköttetésben álló „Fremdenblatt“ mai száma feltűnést keltő cikke közöl Bánffy ellen. Ugyanis konstatálván, hogy Bánffy a pozitív tényeknek messze elébe vágott, s hogy nyilatkozataiban, melyeket a nunciusról tett, hiányzott a következetesség s a vád megokolása, — a következőket mondja.

„A külügyminiszteriumban megvolt a készség esetleges akcióra a római kuriánál és az akció mint bizalmat vették kilátásba. A képviselőházban történt interpelláció és Bánffy báró miniszterelnöknek közvetlenül utána megadott válasza azonban a dolgot a nagy nyilvánosság elé vitték, és ez által a szantszékhöz szemben nehéz helyzetet teremtettek. A kétségkívül fontos ügy tárgyalása lényegesen megnehezítettet, sőt — tartunk tőle — részben kompromittáltot is s ez bizonyára sajnálatos tény. Mindenestre, miután a magyar miniszterelnök nyilatkozataira ma replikáltak, nem maradhatnak el a további beható magyarázatok, melyek csak a magyar parlamentben történhetnek meg, minthogy a külügyminiszternek erre nincs meg az illetékes fóruma.“

Agliardi nunciussal nyilatkozata.

melyet a nunciussal a magyar képviselőház egyik kiváló ellenzéki tagja előtt tett, a „Magyarország“ közlése szerint így hangzik:

A nunciust Bánffy miniszterelnök parlamentti nyilatkozata a legnagyobb mértékben meglepte. Hogy magyarországi útja a magyar kormányelnök részéről így ítéltessék meg, arra a nunciussal teljességgel nem volt elkészülve, mert nem adott rá okot. A támadás annál váratlanabb volt, mert ő Kálnoky grófnak, Bánffy miniszterelnöknek és Jósika báró ő felsége személye körüli miniszternek nemcsak előzetes tudtával, hanem egyenes színtőnzése folytán és kérésére indult magyarországi útjára.

A hercegprímás különben már egy évvel ezelőtt meghívta őt, s midőn ő a meghívásnak engedett, csakis elődjei példáját követte, a kik szintén meglátogatták Magyarországot hercegprímásait. Azt hiszi különben, csak kötelességét teljesítette, midőn közvetlen tapasztalásból kívánta megismereni Magyarországot és a magyarokat.

A mi már azt illeti, hogy ő a maga jog- és hatáskörét túllépte, ezt a vádat nem éri. Olyan beszédet, a mely Magyarország belügyeit érintené, nem mondott. Utjában csakis egyházi személyekkel érintkezett, vagy olyanokkal, a kik a katolikus egyháznak nemcsak hívei, hanem a katolikus világi elem vezetői is. Azt csak nem lehet rossz néven venni tőle, hogy gróf Zichy Nándorral és Szapáry Gézával érintkezett, mert hiszen ezekről köztudomásu, hogy a katolikus világi elemek a fejei. Epen így nem lehet megróni azért, mert némely küldöttségeket fogadott. Hisz ő küldöttségek, mint pl. a Szent-István-társulat, mind egyházi természetű küldöttségek voltak, a melyek fogadása tehát össze nem kapcsolható az aktuális politikával.

A mi beszédeinek tartalmát illeti, ő minden egyes alkalommal a vallási egyetértést és békét hangoztatta. Magától értődik, hogy a polgári házasság mellett nem agítálhatott; de ezt talán csak nem is lehetett várnai tőle. Beszédeiben Magyarország belügyeire egyetlen vonatkozást sem tett, s a mennyiben a magyar államról, annak a szentszékhöz való viszonyáról s ezer éves fennállásának megünnepléséről nyilatkozott, azt hitte, ezzel a magyar kormány részéről inkább elismerést, mintsem gúncot fog kiérdemelni.

A miniszterelnök beszédeiben olyanforma alluzió foglaltatik, mintha ő magyarországi útja rendén olyasvalamit mondott vagy eszelekedett volna, a mi az ország hercegprímásának kiváltságos állását alátérálja. Ezt a kiváltságos állást ő mindenkor a legteljesebb készséggel előismerte. A primás a magyar kath. egyház feje, primus inter pares a többi püspökök között, a mi azonban természetesen sem a pápai fenhatóságot, sem a többi püspökök jogkörét nem tangálja. Analog helyzet van más országokban is, a hol szintén vannak primások, a kik legati nati, a szent szék született követei. Ezt a kiváltságos helyzetét az esztorgomi primásnak ő mindenkor a legteljesebb mértékben respektálja, s ennek iparkodott külső kifejezést is adni. Midőn ebéden, vagy bárhol a hercegprímás az első helyet akarta neki átadni, ő azt soha sem fogadta el, hanem átengedte a hercegprímásnak, mint a kit az joggal megillet.

A mi már a Bánffy nyilatkozata következtében előállott helyzetet illeti, a nunciussal Rómából még hírt sem kapott és várja az instrukciókat. A külügyminiszterrel mindaddig nem beszélt, mert az ügyet Rómában fogják elintézni. Késégtelen azonban, hogy Róma a dolgot nem hagyja annyiban s rekrimnálni fog a nagykövete személyének megtámadása miatt. Az ügy elintézése azonban igénybe fog venni néhány napot, mert a pápa egészségi állapotát nem engedí meg a folytonos tárgyalásokat s így alig hihető, hogy 8 nap előtt Rómából instrukciót kapna. Az instrukciók vétele után azonnal föl fogja heresni Kálnokyt, a külügy-

minisztert s hivatalosan megteszi rekriminációját.

Ő a maga részéről lehetetlennek tartja, hogy Kálnoky gróf egyetértett az ellene intézett támadással, s reméli, hogy kölcsönös kimagyarázások után a konfliktus békés úton fog elintéződni. A megoldásnak az a formája, hogy 6. a nunciust, visszahívassék, teljeséggel ki van zárva.

Róma véleménye.

Bizonyára érdekelni fogja a politikai köröket, hogy miként vélekedik Róma az egész ügyben. Erre vonatkozólag a legillikesebb helyről a következő értesülést kaptuk:

Rómában feltűnést keltett ugyan Bánffy báró heves nyilatkozata, mindazonáltal nem tulajdonítanak ennek oly fontosságot, hogy miatta vissza kellene Agliardi hívní Bécstől. A vatikáni körök úgy vélekednek Bánffy báró nyilatkozatáról, hogy az nemcsak Bánffy bárónak magyar közjogi tudatlanságát árulja el, hanem a pápa jogainak teljes ignoranciáját is.

A függő javaslatok.

A legutóbbi órák felfordulást hoztak a kormány minden akciójába, még a függő egyházpolitikai javaslatok sorsába is. A főrendiház hármas bizottsága tegnap tárgyalta a vallás szabad gyakorlatáról és a zsidó-recepcióról szóló javaslatokat s a tárgyalás folyamán az a szinte váratlan eset adta elő magát, hogy az eddig intranszigenz liberálisnak ismert Keglevich István gróf teljesen magáévá tette Szapáry Gyula grófnak ismeretes s a képviselőház által elvetett békéltető indítványát. Egy másik nevezetes jelenség az, hogy a bizottságok főpapi tagjai távol maradtak, a mit általánosan válasznak tekintenek Bánffy báró nyilatkozataira.

Az ülésen, melyen többek közt Zichy Nándor gróf és a Bellagióból már hazatért Esterházy M. Mór gróf is jelen voltak, rendkívül meglepetést keltett egy indítvány, melyet Rudnyánszky József báróval egyetértőleg Keglevich István gróf terjesztett be s a mely teljesen meg egyezik Szapáry Gyula gróf ismeretes indítványával. A módosítványhoz hozzászóltak: id. Széchenyi Imre gróf, Gajzágó Salamon és Zichy Nándor gróf, a ki nemcsak a III. fejezet, hanem az egész javaslat újra tárgyalását kívánta. Bánffy báró és Wlassics miniszter elleneték azt azon alapon helyezkedve, hogy a mit a két ház egyetértőleg elfogadott, az mint „conclusum dietale” (országgyűlési határozat) újra nem tárgyalható.

Zichy Nándor óvatosságot emelt ezen felfogás ellen, fenntartva magának a jogot, hogy a plenumban újra szóba hozhassa a conclusum dietale ügyét.

Felszólaltak még Radó Kálmán, Majtényi László báró, Andrassy Aladár gróf, Daruváry Alajos, Bánffy báró és Wlassics miniszter, végre Keglevich István gróf, de a kormány hajthatatlan maradt, mire Keglevich István, Andrassy Aladár, id. Széchenyi Imre, Szapáry Géza, Zichy Nándor, Esterházy Miklós Mór grófok stb. indignálódva eltávoztak.

Ezután a zsidó recepciót tárgyalatták és rövid vita után el is fogadták azon furcsa módosítással, hogy a „hitközség kifejezést felcserélték az „egyházközség”-gel.

„Izraelita egyházközség” — abszurdum. —

Mindkét javaslat legbiztosabb értesülésünk szerint a főrendiház plenumban harmadszor is meg fog bujni -- ha ugyan lesz harmadik tárgyalás.

B E L F Ő L D

— **Katholikus körök. Devecserben** (Veszprém megye) mozgalom indult meg egy katolikus kör megalakítása iránt. A mozgalom élén Derzsák Lőrinc plebános áll és eddig már igen sokan bejelentették belépésüket az új körbe.

— **Zichy Nándor gróf bécsi utjáról** a „M-g” ezeket írja: A napokban szó volt arról, hogy Zichy Nándor grófot a király rendelte fel Bécsbe ad audiendum verbum, hogy Zichy nyitrai állítólagos „főhercegi” nyilatkozatáért kérdőre vonja. Zichy Nándor gróf most visszaérkezett Bécsből s a lapoknak azt a híresztelést határozottan megcáfolja. Az audiencia története értesülésünk szerint a következő volt: Zichy Nándor gróf önmaga jelentkezett Pápay Istvánnal, mint a kabinetiroda főnökénél audienciára. Pápay ugyancsak táviratilag tudatta Zichyvel az audiencia napját és óráját s ehhez képest Zichy Nándor gróf felutazott Bécsbe. Természetes, hogy a kihallgatáson Zichy Nándor gróf csakis a saját politikai álláspontjáról beszélt a királlyal, a kinek elmondta a helyzetről való nézeteit is. Különböző is elképzelhetetlen dolog, hogy a nyitrai választás ügye is szóba került volna, minthogy a gróf maga is tanuja volt a 24-iki eseményeknek. A király híre szerint Zichy Nándor grófot igen kegyesen fogadta s szokott szíves modorában beszélt vele. A kihallgatás körülbelül 20 percig tartott.

— **A szent István-társulat nagygyűlése.** A szent István-társulatnak f. hó 2-án tartott nagygyűlésére előkelő közönség sereglett össze a budapesti papnövelde dísztermében. Zichy Nándor gróf megnyitván az ülést négy tagú küldöttség ment Vaszary Kólos herceggel, a kit megjelenésekor lelkesen megéljenztek. A hercegprímás az ülést hosszabb beszéddel nyitotta meg, melyet lapunk tárcájában egész terjedelműben közlünk. A beszéd zajos lelkesedést keltett. Ezután Kisfaludy A. Béla alelnök fololvasta évi jelentését, melynek során megemlékezett arról a nagy kitüntetésről, mely Agliardi nunciust látogatásával érte a társulatot. Hummer Nándor titkári jelentése után megválasztották újra Kisfaludy igazgatóvá s új tagoknak a választmányba Kaposi Józsefet, Kanócz Istvánt, Gyürky Ödönt és Kohl Medárdot. Miután a közgyűlés elfogadta Balogh Sándor ama indítványát, hogy a közgyűlés a pápai szükségletek fedezésére a szokottnál nagyobb összeget szavazzon meg, Vaszary Kólos hercegprímás bezárta a közgyűlést, megköszönvén a társulat vezetőinek fáradozását és az Isten áldását kérvén működésükre.

— **A képviselőház május 2-án tartott ülésén** a katonai beszállásolásra vonatkozó 1879. 34. t.-c. gyökeres módosításáról szóló törvényjavaslatot tárgyalták. Hosszu vita után a Ház a törvényjavaslatot általánosságban és részleteiben elfogadta. A tegnapi néhány vasutengedélyezési ügy után az Andrássy-úti villamos vasutnak adandó állami kedvezményekről szóló javaslat került szóba, mely hosszúságú vitát provokált, míg végre a többség elfogadta a javaslatot.

Ernusst Kelemen nemzeti párti képviselő kilépett a párt kötelékéből. Kilépését a jelenlegi zilált politikai viszonyokkal indokolta.

Telefon-jelentések.

A képviselőház ülése.

Budapest, május 4.

A Bánffy-kormány temetése ma megkezdődött. Eleinte csak a folyosón, de az ülés végén Apponyi gróf is meghúzta fölötte a lélekharangot. A „Pol. Corr.” kommunikéje minden más kérdést kizsárolt. A képviselők a folyosón csoportokba verődve csak a hirtelen támadt válságról beszéltek, a kormánypartiak melancholikusán, az ellenzökiek meg vígan, jó kedvvel.

Meszleny Lajos azzal igyekezett jobb kedvre hangolni az elszomorodott liberálisokat, hogy sorba járta őket és részvétellel jessen „jobb reggelt” kívánt nekik.

A folyosókon erősen tartotta magát az a hír is, hogy Bánffy báró már a második nyitrai választás alkalmával megbukott és hogy szerdai kihíráásával csak annyit akart csinálni magának a visszavonulásra, de az is leszakadt alatta. Ez a felfogás megfélel a ténynek, mert Bánffy bukása már akkor biztos volt, mikor Zichy Nándor gróf Bécsbe ment referálni a királynak a nyitrai választásról.

A mai ülés eseménye különben az, hogy az ellenzék tüntető ovációkban részesítette Apponyi Albert grófot és Ugron Gábort különösen Apponyit, ki az ülés végén hatóságos beszéd kíséretében interpellációt intézett a kormányhoz a nunciust, a külügyminiszter és a Pol. Corr. nyilatkozata ügyében.

Ülés elején

Szilágyi Dezső elnök jelenti többek közt, hogy Apponyi Albert gróf interpellálni fog a nunciust utja ügyében.

Polónyi Géza: Ez nincs megrendelve! (Derültség balfelől.)

Ezután 3-ik olvasásban is elfogadják a katonai beszállásolási törvény módosításáról s több vicinális vasutról szóló javaslatokat.

Következik a pénzügyi bizottság jelentése az állandó országház építésének haladásáról.

Gajári Ödön előadó röviden elfogadásra ajánlja a javaslatot.

Elnök jelenti, hogy a távollevő miniszterelnököt a pénzügyminiszter fogja képviselni.

Ugron Gábor kifogásolja, hogy az országház építése lassan folyik. Gyorsabban kellene dolgozni, hogy a törvényhozás a milleniumkor ne félig kész házban ülésezzen. Kérdi az előadót, igaz-e, hogy az országházban felállítandó király-szobrok között van II. József császáré is. Tiltakozik ez ellen, mert II. József nem koronázta meg magát.

Horánszky Nándor szerint az országház építői bő haszonnal dolgoznak. Miért nem voltak tekintettel szolidabb vállalkozókra? (Helyeslés balfelől.)

Lukács László pénzügyminiszter szerint az országház a milleniumra nem lesz kész. A mi József császár szobrát illeti, nem helyes, ha ebbe az ügybe is belevonják a politikai tekinteteket.

Herman Ottó polemizál Ugron Gáborral. József császár volt az, aki megrendszabályozta a szerzetesrendeket. (Gúnyos nevetés balfelől.) Különböző is Ugron úgy beszélt a Kossuth-kultuszról, s Kossuth Lajos érdemeiről, hogy ezt csak helytelenítheti. (Zaj.)

Ugron Gábor kijelenti, hogy csak azok ellen kelt ki, a kik Kossuth nevével kufarkodnak. (Zajos kelyeslés balfelől.) József császárt Deák Ferenc sem ismerte el magyar királynak, a szobor tehát nem foglalhat helyet az országban.

Elnök figyelmezteti szónokot, ne lépjen túl a személyes kérdés keretén.

Polónyi Géza: De Herman durván megtámadta! (Zaj.)

Ugron Gábor visszautasítja Herman Ottó támadását, mert ebben a felkezelettség legveszélyesebb neme nyilvánul. (Zajos helyeslés balfelől.)

Elnök kötelességének tartja megjegyezni, hogy a törvény szerint a trónörökös, ha nem is koronáztatja magát, mégis király, csak némely kir. jogot nem gyakorolhat. (Ellenmondás balfelől.)

Herman Ottó személyes kérdésben szólal fel.

Elnök figyelmezteti, maradjon a tárgynál, mert különben megvonja tőle a szót.

Herman Ottó kijelenti, hogy ő nem kufarkodott. Kossuth nevével. (Gúnyos nevetés balfelől.)

Apponyi Albert gróf hosszabb beszédében József császár szobrának felállítása ellen nyilatkozik, mert II. József uralkodása tagadása az alkotmányosságának.

Herman Ottó másokat gyanúsít felekezeti túreltelenséggel s éppen ő képviseli a fanatizmus legveszedelmesebb fajtát. (Zajos helyeslés a baloldalon.) Ő nem lehet barátja az olyan politikai iskolának, mely ugyszólván fenegyereket kedvel azt hirdeti: *Ma laputni Hohenthohe előtt és holnap kikötni Agliardica!* (Zajos, tüntető taps és éljenzés a baloldalon.) Ily tényekkel nem lehet elsimitani az ellentéteket, a felzaklatott szenvedélyeket!

Isméti, hogy teljesen osztja Ugron álláspontját. (Éljenzés balfelől.)

Thaly Kálmán kifogásolja, hogy ki akarták hagyni a szobrok sorából János királyt. Ez helytelen dolog lett volna. József császár szobrát ő sem fogadja el. Ne tegyük őt holtá utáni azzá, a mi nem volt életében. Polemizál Herman Ottóval, kinek felfogását nem osztja. A jelen-tés ellen különben nincs kifogása.

Pulszky Ágost: A szoborkérdést nem szabad politikai szempontból bírálni, József király... Heves ellenmondások balfelől. Felkiáltások: Nem volt király! De igenis, magyar király volt és ép oly tekintetek alá esik, mint más magyar király. (Zaj. Felkiáltások: Eláll! Eláll!)

Herman Ottó helyreigazítja félreértett szavait. Polónyi Géza: Beszélt már! Elég volt! (Zaj.) Herman Ottó kijelenti, hogy most már ő neki sem kell József császár szobra.

Bothó Ákos sajnálja, hogy Pulszky Ágost vállalkozott arra, hogy szembeszálljon az ellenzék jogos álláspontjával. József császárnak szobrát emelni nem lehet, mert József nem volt megkoronázva és arra támaszkodott, hogy Magyarországot beleolvassza Ausztriába.

A vallási béke fentartásáért a törvényhozás mindig megtette köteleességét. Olyan autonómiával, mint Magyarországon, protestáns országokban sem bírnak a protestánsok. Sajnálattal nézi a felekezeti viszályokat és azt, hogy némelyek csupán a felekezeti szempontjából készek még a történelmet is meghamisítani. (Éljenzés balfelől.)

Gajári Ödön előadja polemizál az ellenzéki szónokokkal, mire a többség a jelentést tudomásul veszi.

Hasonlóképp tudomásul vétetik az igazságügyi bizottság jelentése a második koronáor választásáról szóló törvényjavaslattal vonatkozólag és a pénzügyi bizottság jelentése a megszállott tartományok megszállására megszavazott hitelből épített vasutak ügyében.

A megszállott tartományoknak adandó 24 millió korona kölcsönre vonatkozó jelentésnél Molnár József, Miklós Lajos a jelentés ellen. Lukács pénzügyminiszter pedig mellette szólaltak fel, mire a többség a jelentést tudomásul veszi.

Öt pernyi szünet után

Kun Miklós interpellálja Perczel belügyminisztert a Sima Ferenc ellen intézett merénylet ügyében.

Perczel belügyminiszter kijelentette, hogy az alispán utján már megindította a vizsgálatot a merénylet Mátéffy szolgabíró ellen, kit állásától fel is függesztették. (Helyeslés.)

A válasz tudomásul vétetik.

Bartha Miklós a magyar miniszterelnök arké-pének megfestése tárgyában interpellál s kérdi a miniszterelnököt, hogy miért maradt ki a sorból Bathhány Lajos gróf? Tévedésből-e vagy szándékosan? Utóbbit nem akarja feltételezni, mert Bathhány Lajos V. Ferdinánd királynak volt miniszterelnöke. Kéri a kormányt ne hamisítsa meg a történelmet. Az interpelláció közöltetni fog a miniszterelnökkel.

Apponyi Albert gróf beszédét és interpellációját esti külön kiadásunkban közöljük.

Ülés végén

Elnök jelenti, hogy Baross Gábor elhunyt kereskedelmi miniszter holttestemét május 9-én fogják elhelyezni a számára készült új mauzoleumban. Azon képviselők, kik akkor jelen óhajtanak lenni, jelentkezzenek nála.

Erdély Sándor igazságügyminiszter betervezi a budapesti büntető törvény felállításáról és a bűnvádi perrendtartásról szóló javaslatokat.

A legközelebbi ülés hétfőn lesz. Napirenden van a ma elfogadott javaslatok harmadik olvasása.

TÁVIRATOK.

Kálnoky lemondott.

Bécs, május 5. (Ered. táv.) *Kálnoky* Gusztáv gróf közös külügyminiszter, amint csütörtökön elolvasta Bánffy báró képviselőházi nyilatkozatát, nyomban beadta lemondását. Ezzel csak szigorúan a parlamenti szokást követte, mert hogy lemondását a király elfogadná, arról egyelőre szó sem lehet.

Bánffy Bécsben.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) Bánffy báró miniszterelnök ma reggel ideérkezett s a magyar miniszteri palotában szállott meg. A király, ki csak délelőtt 9 órakor jött Linzból ide, fél 1 órakor *Jósika* Samu báró minisztert, *Kálnoky* grófot és *Kállay* Bénit, *Bánffyt* csak holnap fogja a király fogadni.

Pápay Rómában.

Róma, máj. 4. (Ered. táv.) *Pápay* István a kabinetiroda főnöke tegnap ideérkezett. Utazása összekötetésben áll Bánffy báró szerdai nyilatkozataival és célja felvilágosítani a Vatikánt arról, hogy Bánffy fellépése nem találkozott a legilletékesebb körök helyeslésével. *Pápay* erre nézve ma és holnap megteszi a kellő lépéseket.

A válságról szóló többi híreinket még ma este megjelenő külön kiadásban közöljük.

Fővárosi levél.

— Bánffy Dezső báró kirohanása. —

Május 3.

Bánffy Dezső báró, Magyarország ez idő szerinti miniszterelnökének kíméletlen, hogy ne mondjuk durva támadása szentséges Urunk, a pápa követének személye ellen foglalkoztatja most kizárólag a politikai köröket, minden más kérdést leszorítva a napi-rendről.

E támadás, melyre abszolúte senki sem szolgáltatott okot, következményeiben kiszámíthatatlan s alig van Magyarországnak számottevő politikusa, még a liberális táborban is, aki másnak tudná azt kvalifikálni, mint nagymérvű tapintatlanságnak; annál is inkább, mivel *Bánffy* Dezső báró nem rendelkezik semminemű bizonyítékkal a *látzat*on kívül, hogy a pápai nuncius magyarországi útja alkalmával az ország belügyeibe akart volna avatkozni vagy éppen avatkozott volna.

A zsidó-liberális sajtó persze ujjong örömben, felkutatja a szótárak összes epitetonjait, hogy dicsérje, magasztalja *Bánffy* Dezső báró erélyét, bátorságát, hogy sikra szállott megvédeni Magyarországot önállóságot minden külföldi hatalom beavatkozása ellen, mert a külföldi embereknek nem engedhető meg, hogy az ország belpolitikájába avatkozzék.

Tagadhadan, hogy *Bánffy* Dezső báró a támadásnak a legtetészetesebb formáját választotta: az ország önállóságának és függetlenségének megvédéséért. De ha e sallangos, tetszetős formából kihámozzuk a lényegét, annál szembeötlőbb a brutalitás, melynek a nuncius esett áldozatul, aki Magyarország iránt érzett rokonszenvének, szeretetének oly lelkes szavakban adott kifejezést.

A miniszterelnök Magyarország önállósága megvédésének cégre alatt eszközül oda adta magát a zsidó köröknek, csakhogy reászóljon azok kegyére, nem törődve azzal, hogy e szereplésével Magyarország tíz millió katolikusát érinti a lehető legkínosabban s reászóljon Európa gúnyos halotyjára. *Bánffy* Dezső báró mind ezzel nem törődik; a fő az: hogy a mindinkább megrendítő talajt megszilárdítsa lábai alatt s magának az uralmat biztosítsa.

Ez azonban aligha fog sikerülni. Dicsőséges, botrányról-botrányra vergődő szánalmas szereplését már Bécsben is meglegették s hogy a pohár színültig telt, mi sem bizonyítja jobban mint, hogy a horvát bán meghívást kapott ő felségéhez, ki e meghívásnak úgy tett eleget, hogy szóba sem állott a liliputi kormány tagjaival.

Arnoi.

Városi és vidéki hírek.

A »Fejérmegyei Napló« május hó 1-én új előfizetést nyitott. Felhasználjuk az alkalmat, hogy elvbarratáinkat, nezetesen a néppárt híveit újra felkérjük lapunk támogatására.

Az előfizetési árak lapunk homlokán olvashatók, megjegyezzük azonban, hogy egy hónapra szóló előfizetéseket is elfogadunk és hogy lapunkra minden naptól kezdve elő lehet fizetni. Előfizetési ár egy hónapra 50 kr.

Ajánljuk lapunkat mint a néppárt hivatalos közlönyét különösen a néppártot szervező vidéki bizottságok figyelmébe.

Hátrálékos előfizetőinket felkérjük az előfizetési díjak beküldésére, hogy a lap expediciója fennakadást ne szenvedjen.

— **József főherceg a délvidéken.**
Mint értesülünk, József főherceg legközelebb a délvidékre megy, hol, mint a honvédség főparancsnoka, személt tart a Versecen és Lugoson állomásozó 7. és 8. sz. honvédegységekre felett. Jankó Lajos tábornok, a szegedi honvédkörület parancsnoka a múlt héten Versecen és Lugoson járt és előlegesen megvizsgálta az említett ezredeket.

— **József Ágost főherceg Kisjenőn.** József Ágost főherceg a múlt hó 26-án Liebits Adolf uradalmi jószágkormányzó kíséretében több napi vadászatra a kisjenői főhercegi birtokra érkezett. Az állomáson a főherceget Péczely szolgabíró, és Ulrich uradalmi ügyész fogadták, a kastélyban pedig az összes uradalmi tiszték.

— **A felsővárosi kath. főiskőr**
holnap vasárnap délután 3 órakor saját helyiségében (Páncs-féle ház, Öreg-utca 69. sz.) megnyitja közgyűlését tartja, melyre a kör tagjait tisztelettel meghívja az elnököse.

— **A „Vörösmarty kör“** 1895. évi május hó 12-én tartandó közgyűlésében megjelentő közgyűlést tárgyában az értekezlet ma (szombat) férfi estélyivel összekötve esti 8 órakor fog megtartatni, mire a t. kör-tagok becses figyelmét azon tiszteletteljes kéressel bátorodom felkérni, hogy a jelzett időben minél számosabban érveszkedjenek megjelenni. Székesfejérvár, 1895. évi május 2-án. V e r t e s y József igazgató.

— **A tóvárosi kath. főiskola** eddigi helyiségéből, a Széchenyi-uton levő Tomaféle vendéglőből, mely szüknek bizonyult, holnap vasárnap átköltözik új helyiségébe, a Jurkovic Alajos-féle házba.

— **A megyei központi választmány** f. hó 6-án d. u. 4 órakor a megyeház II-od emeleti kistermében ülést tart, melyen az országgyűlési képviselőválasztásra az 1896. évre érvényes bírándók névjegyzékét fogják összeállítani.

— **Egy plebános halála.** Mely részvételt vettük a gyászirt, hogy Németh János címzetes kanonok, Veszprém megye törvényhatósági bizottsági tagja április hó 30-án este életének 78-ik, áldozásának 54-ik, plebánosságának 43-ik évében a haldokló szentségének ajtatos felvétele után jobblétre szenderült. A boldogultnak hült tetemét tegnap d. u. 2 órakor helyezték nyugalomra a feltámadás reményében a rokonság s a hívők nagy részvétel mellett. O. v. f. n.!

— **Az aranygyapjas vitézek rangja.** Kapesolatban azon jelenettel, mely az apr. 24-iki választás alkalmával játszódott le Nyitrán Zichy Nándor gróf aranygyapjas vitéz és Szulovszky Deszö választási elnök között, valamint Zichy Nándor gróf legutóbbi királyi kihallgatásával a „Budapesti Tudósító” c. felhivatalos könyvatos lap a következő sültöltséget írta:

Zichy Nándor grófnak ama nyilatkozatát, hogy ő mint aranygyapjas vitéz főhercegi rangban áll, eleinte el sem hitték Bécsben. Az aranygyapjas renddel történt kitüntetés épen olyan, mint a Szt.-István vagy a Lipótrud elnyerése és éppen nem jár semmiféle rangemelés. A miniszterek, valamint az idősebb titkos tanácsosok, pl. az összes udvari ünnepkezelő rangsorban az aranygyapjas vitézek előtt állanak. Zichy Nándor grófnak ez az állítólagos kijelentése tehát legalább is teljes félreismerése a tényeknek.

Most **Marczianyi György**, ki mint heroldikus a külföldön is elismert tekintély, alapos megtekintésben részesíti úgy a „Bud. Tud.”-t, mint azon uri ombereket, a kik a „Bud. Tud.”-t, sugalmazzák. Marczianyi ugyanis felettes örökös tárcát küzöl a „Budapesti Hírlap”-ban s többek közt ezeket mondja:

„Az aranygyapjas rend vitézei, mind a mellett, hogy őket az ő felsége tényleges szolgálatában álló miniszterek rangban megelégnék, rendjük előkelőségével fogva, melyhez régebben csak fejedelmi személyeknek és szuverén házak hercegeinek volt jussuk, és a kiket a császárok és királyok *mon-cousin*-nak szólítottak, sőt ma is szólítanak. — kik mint a legmagasabb állami hivatal és méltóság viselői, a királyi ház tagjait kivéve, minden más állású és magasrangú egyént udvari rangsorozatra nézve megelőznek, — valamint a titkos tanácsosoknál magasabb rangúknak tekintendők. Az a felhivatalos állítás, hogy az „idősebb” valóságos belső tanácsosok udvari rangsorozat dolgában megelőzik az aranygyapjas lovakat, már abból az egyszerű okból sem felel meg a valóságnak, mert a szuverén házak tagjainak kivételével az aranygyapjas vitézek egytől-egyig bírák a titkos tanácsosi méltóságot is. Hogy továbbá a Toison-rendet magasabb kitüntetésnek tekintik, mint az említett méltóságot, kiténik ezzel szemben abból a tényből is, hogy a titkos tanácsosok csak *ellenő* kis része található egyuttal az aranygyapjas rend lovagjainak lajstromában is. A rend magyar lovagjai a következők: *Szecheny Antal* gróf udvari főmarsal, *Erdődy István*, *Zichy Nándor*, *Pálffy Mária*, *Khuen-Héderváry Károly* és *Szapáry Gyula* grófok.”

A „Bud. Tud.” tehát ismét tudatlanokodott egy kissé. Nőde ez már régi szokása. Naturam expellas furca, tamen usque recurrit.

— **Egy magyar kanonok eszente avatása.** A Párizsban megjelenő „Analecta Iuris Pontificis” című egyházi folyóirat legújabb füzetében közölve van a római S. Rit. Congregatiójának folyamatban levő szente avatásai ügyek jegyzéke. Érdekes, hogy a katalógus 214 ügyet sorol fel s Isten ezen szolgálatait ügyei között egy magyar ügy is előfordul; Ft. **Körmösi Márk** volt esztergomi kanonok és társának ügye Esztergom címmel, mely

felvételét 1859. szept. 22-ikén; a processus érvényére nézve határozat van hozva 1868. január 9-én, az ügy postalatora Arnollini Tarquatus Jézus társasági atya.

— **A kereskedelmi bank jubileuma.** A székesfejevári kereskedelmi bank esüdtörtökön ülte meg fonnállásának 25 éves jubileumát. Ez alkalmából kifolyólag a részvénytársaság igazgatósági tagjai és hivatalnokai barátságos estélyre gyűltek össze az idei érdemes alelnökük, **Karl József** házában. A gazdag lakoma minden felköszöntőjében megnyilvánult a hála azon egyének irányában, kik az intézet létesülését, haladását és felvirágzását ügyszeretettel előmozdították, éltetvén első sorban **Zichy Nándor** grótot, ki az intézetnek megalakulása óta máig ügybuzgó elnöke, jóságos tanácsadója és támogatója, valamint **Wertheim** Salamont és **Felmayer** Istvánt, kiknek fáradságtalan és eredménydus tevékenységét az intézet mai jó hírneve dicsőíti. A jubiláló társaság csak a késő esti órákban oszlott szét kifejezést adva azon reménynek, hogy sikerülni fog a gondjaira bízott intézetet az elődök intenciói szeriat mindenkor a közjólét emelésére használni.

— **A városi központi választmány** f. hó 6-án d. u. 9 órakor a városház nagytermében ülést tart.

— **A jótékony négyzet** pártoló tagjai közé legújabbban beléptek: **Miller József** a „Fejérmegyei Napló” kiadója, **Bonitz** Ferenc a „Fejérmegyei Napló” felelős szerkesztője, **Kirisits** Bódog a „Fejérmegyei Napló” belmunkatársa és **Máridán** György nyomdatulajdonos.

— **Hittanvizsga.** Mióta a kereskedelmi akadémiában a hittan kötelező tantárgyként szerepel, ma délután tartott először a helybeli kereskedelmi akadémiában hittanvizsga, mely a tanítványok igen szép előrehaladottságáról tanuskodott.

— **Vizsgahangverseny.** **Namesy** Mariska zongora tanárnő ma d. u. vizsgahangversenyt rendezett, melyen városunk előkelősége igen szép számmal jelent meg. Az elért siker legfényesebb tanujele a tanárnő kiváló készségének s praktikus tanítói modorának.

— **A székesfejevári egyházmegyei r. kath. tanító-egyesület** központi bizottsága e hó 9-én délelőtt 10 órakor **Huszár Károly** kanonok, egyházmegyei tanfelügyelő s egyesületi elnök házában ülést tart.

— **Séta hangverseny.** A székesfejevári jótékony négyzet saját pénzűre javára a polgári lövölde helyiségében f. hó 19-én gyermekünnepély és táncsal egybekötött sétahangversenyt rendez. Az ünnepély d. u. 5 órakor, a táncestély este 8 órakor veszi kezdetét. Belépti jegy személyenkint 1 frt, tanuló jegy 50 kr, gyermek jegy 30 kr. Felhívjuk a közönség figyelmét ezen jótékony hangversenyre s reméljük, hogy az minden tekintetben kiváló módon fog sikerülni.

— **Visszatérés.** **Erős Katalin** székesfejevári illetőségű asszonynak régi vágya teljesült ma reggel a székesegyházban, ugyanis elhagyta a református felekezetet, visszatért ősei hitére, a róm. kath. vallásra. A hitvallást **Fritzen** János káplán kezébe tette le. A keresztanyai tisztet **Kalmár Lajos** viselte.

— **Halálozás.** **Pálmaffy** Fülöp nyugalmazott baracsi jegyző a napokban végelgyengülésben meghalt.

— **Szirmayné Mészáros** **Jusztin** a művirágkiállításból befolyt jövedelemből 15 frt 50 krt adott a szegény alap javára.

— **Körözés.** **Ifj. Moenich Károly** székesfejevári illetőségű kereskedő-tanuló f. hó 8-án lakásáról eltávoztán, azóta vissza nem tért. Itthon elejtett szavaiból következően, **Titel** felé szándékozott menni, s a tengerészi és erdészi pályára iránt árult el hajlamot. Személyleírása a következő: kora 16 éves; test alkata korához képest jól kifejtett, erőteljes; termete közep; arca kerek, egészséges színű; szeme fekete; haja fekete, rövidre nyírott; orra rendes; szája feltűnően kiesiny; különös ismertető jelei: kissé halkán, mely hangon és dadogva beszél. Távozásakor sárgás barna, keskeny csikós, egyszerű, viseltes gyapjuszövet kabátot, sötétkék, fekete nadrágot és szürkés-barna lóden kalapot viselt. Beszél magyarul, nagyon keveset németül, műveltebb családhoz tartozik, 3 realosztályt végzett, feddhotlen erkölcsi előéletű és romlatlan fiú, kit csupán a szülők aggodalma koréretet, a miért is kiméletes bánásmód kéri. Székesfejevárott, 1895. évi május hó 4-én. **Havranek József**, polgármester.

— **Eljegyzés.** **Forstner** János ekeli (Komárom m.) rom. kath. tanító eljegyezte **Klein** Lukács moori főtanító és egyházi karmester kedves leányát: **Mariskát**.

— **Bankett.** A május hóban előléptetett helyben állomásozó katonatisztek üszteletőre tegnap a „Magyar Király” szálloda nagytermében bankett volt, melyen mintegy 100 katonatiszt vett részt, köztük **Say** Viktor altábornagy is. A bankett igen élénk hangulatban folyt le, számos felköszöntő mondatot.

— **Jegyzői vizsga.** A mai napra kitűzött jegyzői vizsgára csak egy jelölt, **Komáromy** Mátyás ercsi segédjegyző jelentkezett, ki a jegyzői állás viselésére szótöbbséggel képesítettnek nyilatkoztatott.

— **A lövölde megnyitása.** Holnap, vasárnap lesz a polgári lövölde megnyitása, mely társaséddel van egybekötve. A társaséddel után elővesszet s tokeverseny fog tartatni, sőt, ha a körülmények kedveznek, a tánc sem fog elmaradni. A társaséddre eddig mintegy 100-an jelentkeztek, köztük igen sok katonatiszt. Örömmel konstataljuk e tényből, hogy az a feszes viszony, mely a katonaság és a polgárság között eddig fennállott, kezd egy kissé lazulni s szűnik azaz idegenkedés, melylyel a társadalom eme két osztálya eddig egymás iránt viselkedett.

— **Elragadták a lovak.** **Hutvagner** Mátyás szomoróc-utcai lakos tegnapelőtt délután néhány óserősével kiment a szőlőbe, a hol néhány órai borogtatás után haza hajtottak. **Hutvagner** volt a kocsis s jöttek is a lovak rendszeren egész a palotai-utcaig, ott azonban megbokrosodtak s **Hutvagner** a féken tartott gyéplőszármal fogva lerántották a kocsirol. A lovakat még ekkor nem tudták megállítani s így **Hutvagner** sem tudták megmenteni a veszélytől, a ki oly szerencsétlenül esett a kerekék alá, hogy egyik lábszárcsontja eltört.

— **Tolvaj cseléd.** **Szadai** **Zsuzsanna** a sárosi jegyzőnek volt cselédje. Egy alkalommal, midőn a jegyző nem volt otthon, a cseléd nővérnek, **Szadai** **Évának** segélyével egy baltával felkészítette az asztaliókot s onnan 177 frtot allopott, Ezért állt ma a két leány a székesfejevári kir. törvénytörvények előtt, mely, mintán **Molnár** **Károly** jegyző **Szadai** **Zsuzsannának** megbocsájtott, ezt felmentette a vád alól, **Szadai** **Évát** pedig mint bűnrészt 2 havi fogságra ítélte. A kir. ügyész az ítélet ellen felebbezett.

— **Elnapolt végtárgyalások.** A gyilkosság kísérlete miatt vádolt **Burján** **György** elleni, továbbá a lopással vádolt **Gottás** **Samu** elleni végtárgyalások a tanuk és vádlott meg nem jelenése miatt elnapoltattak.

— **Vigyázatlan kocsis.** **Schwarz** **Izidor** **Farkas** püsztai bíró kocsisa, **Keresztes** **Pál** tegnapelőtt délután, az úz utca lenfelé hajtott. Az utca közepén három kis gyermek játszott, a kik közül kettő, midőn a kocsis rájuk kiállt, félre szaladt, a harmadik azonban, **Kohn** **Jakab** 2 éves **Sára**

anyukája már nem tudott elmenekülni s a lovak alá került s oly szerencsétlenül, hogy az egyik ló épen a kis leány fejére taposott. Eszméletlenül vitték be a kis leányt szülei lakására, a hol most élet és halál közt lebeg. A vigyázatlan kocsist bekisértek a rendőrséghez, honnét az ügy a törvényszékhez fog áttétetni.

— **Elítélt sikkasztó.** A budapesti kir. törvényszék **G e n g József** ettyeki napszámot, a ki az utóbbi időben Budapesten dolgozott, a **Löwy Mór** kárára elkövetett sikkasztás vétségéért 2 hónapi fogházra, egy évi hivatalvesztésre és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére ítélte. Az ítélt tábla a büntetést 4 hónapi fogházra emelte fel s a kuria ezen ítéletet helybenhagyta.

— **Kőrösések.** **Farkas Gyula** eszmadialeányi Soóskuton ellopott a lakásadónéjától özv. **Skornyák Józsefnél** 7 frtot, egy ezüst órát láncal, egy pár fehér ruhát s aztán megugrott a faluból, miért is a vaáli főszolgabíró elrendelte köröztesét. Továbbá kihágást ügyben jogerős ítélettel 3 frt pénzbüntetésben marasztalt **P ó s a József** vaáli születésű, 29 éves, nőtlen napszámot a budapesti VII. kerületi kapitányság által köröztesítik. Köröztesít még **Kovács Sándor** kajászó-szont-póteri lakos és kihágási ügyben jogerős ítélettel 3 frt pénzbüntetésben marasztalt **M á t l á g l János** csákvári születésű mizslói. Megtalálás esetén mindkettő a budapesti kapitánysághoz kiserendő. Ezekon kívül a budapesti kapitányság köröztesít **S z a b ó Ferenc** csákvári születésű, nőtlen kocsist, a ki kihágási ügyben jogerős ítélettel 2 frt pénzbüntetésben, ennek behajthatatlansága esetén 12 órai elzárásban marasztaltatott el.

— **Fürdő idényre lakás Bodajkon** közvetlenül a fürdő szomszédságában a kántortanítói épületben két egymásba nyíló (utcai) szoba 4 ágygyal, teljesen butorozva, zongorával, — zárt konyhával a fürdőidényre kiadó. Ágyneműt a vendég hoz.

— **A nagyérdemű hölgyközönség becses figyelmébe!** Bátorkodjunk szíves tudomásukra hozni hogy áruházunk, a legújabb *tavaszi és nyári divat* -kelmékekkel oly páratlan gazdag választékkal van felszerelve, hogy fővárosunkba is a divat első áruházát képezné. *Menyasszonyi fehérenemű kelezgék* áruházunkba legtekintetesebben lesz elkészítve, és számos elismerő nyilatkozat által, meggyőződünk, hogy az előkelő közönség a fősulyt nem a dizre, hanem általunk gyakorlott kitűnő kivitelre fordítják szíves figyelmükbe ajánlva kész szolgálai. *Deutsch Manó és fia.*

* **Dr. Huzár Adolf, fogorvos, lakását iskola utca 3. a. sz. alá tette át.**

* **Egyházi szerek, műhímezések, templomi és egyesületi zászlók, miseruhák keresztúti és oltárképek, csillárok, fehérneműk, kegytárgyak, képek és könyvek beszerzésére ajánljuk Szüts és Társa, a bíbornok-érsek és Magyarország hercegprimásának udvari szállítóját. Budapest, IV. Kossuth-Lajos-utca. Árjegyzékeiket kívánatra bérmentve küldik.**

Irodalom és Művészet.

— **A Kálvária tragédiája.** Hazánk katolikus irodalma ismét egy becses munkával gazdagodott. — Eseményszámba ment Franciaország katolikus világában, midőn **B o l o Henrik** abbé kiadta „*A Kálvária tragédiája*” c. remek művét, mely nemes stílussal és egyszerű felfogással az evangéliumok nyomán megrázó és egyszerűs-mind lélekemelő képét festi Krisztus urunk kinszenvedésének és világmegváltó halálá-

nak. **A kritika osztatlan elismeréssel fogadta a művet és a nyugoteurópai népek egymásután siettek a művet nyelveikre átültetni.** **S c h m i d t Ferenc** esztergom egyházmegyei áldozár magyar nyelvre fordítván a munkát, nagy hájlára kötelezett, azzal minden katolikust, minden keresztényt, a kibben még nem halt el a vallásosság, a mindnyájunkért meghalt Krisztus isteni tanainak követése. Ezért is melegen ajánljuk a jól fordított munkát olvasóink figyelmébe. A 264 oldalra terjedő és elegánsan kiállított kötet árú füzve 1 frt 20 kr., diszesen kötve 1 frt 80 kr. Etiam e. s. Megrendelhető a fordítónál, Budapest, erzsébetvárosi plebánia.

— **Tolnavármegye története.**

Tolnavármegye is hozzá akarván járulni a millenium irodalmi megújulásához, **W o s i n s z k y Mór** apát-plebánossal és **K a m m e r e r Ernővel** megíratta a megye történetét 3 kötetben. A munka történeti részét **Kammerer I** kötetben, a régészeti **Wosinszky 2** kötetben írta meg. Az archeológiai rész 1896 első füzetében, a 3-ik kötet pedig nem sokkal utóbb fog megjelenni és **Simonsits Béla** tolnavármegyei alispán most az igen becsesnek ígérkező mű előfizetésére hívja fel a közönséget. A mű már sajtó alatt van. Egy kötet 2 frt, mely összeg Szegszárdra a megyei főpénztárhoz küldendő.

— **„Herko Páter”** kath. élelapi folyóévi 18. száma rendkívül változatos tartalommal, igen sikerült képekkel és szöveggel jelent meg. Melegen ajánljuk a rövid fennállása dacára is már szokatlannal elterjedt élelapi olvasóink figyelmébe. A „Herko Páter” előfizetési ára egy évre 4, félévre 2 frt. Szerkesztője **M a r k o s Gyula**, a Kath. Örték ismeretes költője, kinek címére az előfizetési pénzek küldendők. (Budapest, szibárus-utca 7.)

— **Megjelentek:** a **Lelki Vigasz** havi folyóirat a füzítőhözlye szenvedő lekek üdvére, szerkesztő **dr. Engels János** temesvár-józsefvárosi esperes plebános; továbbá a **Katolikus Tanügy** a nevelés és tanításügy összes ágait felölelő kath. pedagógiai szakközöny, melynek szerkesztője **dr. Komlóssy Ferenc** esztergomi kanonok.

Közgazdaság.

Nincs szocializmus.

Megírtuk „*A z örvény előtt*” című multkori cikkünkben, (melyet mellesleg mondva az aradi „*Alföld*” mint vezércikket közölt), hogy minálunk pár évvel ezelőtt azt állították, hogy nincs és nem is lesz szocializmus Magyarországon. Erre nézve a hazai ipartestületek és segélypénztárak „*I p a r ü g y e k*” című központi szakközönyében **Dr. Horváth János** következőket írja a most megjelent számban:

„**Dr. Matkovits Sándor**, iparpolitikánk egy évtizeden keresztül volt vezérfője, az 1892. évi november 15-én a fővárosi iparoskörben egy nagy-szabású felolvasást tartott a *munkáskérdésről*, melynek lényege az volt, hogy nálunk nincs szocializmus és *hamarosan nem is lesz*. Kormányunk ezt a kijelentést evangéliumként fogadta el s azóta, mint-hogy igen kényelmes nem lenniök tartott dolgok kormányozni, — a szocializmus korlátozására vagy megfékezésére semmit sem tett.

Annak jellemzésére, hogy mi volt a korábbi kormány politikája a szocializmus terén, felmélítjük, hogy az 1893. évi december 6-án a sorok írójának vezetése alatt egy iparosokból és segédekéből álló küldöttség tisztelettel az *akkori helygymnázium*nál, **Hieronymi** Karolynál és kérelmeket a többi közt azzal indokolták, hogy *ők jó hazafiak és nem szocialisták*. Erre a helygymnázium azt vágta vissza, a küldöttségnek, hogy *Magyarországon nincs szocializmus és nem is lehet, mert a munkások sokat*

keresnek. Azután, ha a gyengébb munkások nem bírnak is megélni, az nem baj; az életképtelen elem jobb, ha elpusztul. A vasárnapiok tartalmi szokott szocializmus gyűlésekre pedig azt jegyezte meg, hogy azoknak semmi gyakorlati jelentőségük sincs. *Ime ily vad, ily inhumánus és ily gondatlan szocialis politikája volt Magyarországnak még a mult években*. Csoda-e, hogy a hőmezvővársárhelyi események megtörténtek? Csoda-e, ha az alföldi kulikusokat osztrák-magyar bankok helyett világos törvény ellenére u. n. Jancsi-bankokkal fizették a nagy vállalkozók? S csoda-e, ha ily kormányzat és ily kormányzatnak megfelelő közigazgatás alatt nagyra nőtt és oly tért foglalt el nálunk az ipari szocializmus, minőt még a külföldi nagy ipari államokban, igazi hazájában sem bírt meghódítani?”

Igen, **Hieronymi Károly** a letűnt „*dicőségteljes*” „*nagy*” reformkormány egy halhatatlanja 1893. év végén ilyeneket tudott mondani és ma május 1-én megjelent a **magyar szocialdemokrata párt** hivatalos napilapja! A mi kormányunk, a mi jelenlegi törvényhozásunk polgári házas-sággal és állami anyakönyvvéveléssel, zsidó-recepcióval és felekezetenküliséggel akarja boldogítani a szegény beteg magyar társadalmat!

Hogy hová jutunk ilyen politikával? Már elmondtuk sokszor, és elfogjuk mondani még egynéhányszor, mert ez irányban hallgatni a legnagyobb bűn volna. A kormány „*Nemzet*” című lapja is azt írja május 1-ei cikkében: „*A mi magyar ipari munkásaink vörös-május-kultuszának semmiféle veszedelmes szocialpolitikai jelentősége nincs s valószínűleg még igen sokáig nem is lesz.*” Az újpesti uton pedig egész rendszeres esatakat vívott a rendőrség a munkásokkal!

A mi magyar állami politikus struccaink milyen ábrázattal fogják majd homokba dugott fejüket kihuzni? Az nekünk tulajdonképpen mindegy lehetne, hogy *ők mire öbrednek*, csak oly végtelen szomorú ne lenne a helyzet.

Aldor A.

Értéktözsdei heti szemle.

Budapest, május 3.

Lustig Miksa budapesti bankéig hetijelentése a „*Fejérmegyei Napló*” számára

A vasutállamosítási akció imo a multé. A spekuláns ime azt következtethetné, hogy ezzel vége szakadt minden a haussera impulzust adható mozgalomnak és mégis kivélve az államvasuti részvényeket általában áremelkedést lehet mindenfelé konstatalni. Különösen az osztrák hitelrészevny iránt táplál a spekuláció nagy reményt és nem is ok nélkül, mert tekintettel az ezen intézetnek kilátása helyezett új üzleteire egy esetleges áremelkedés nincs kizárva. A bel-földi pénzpiac helyzete változatlanul kedvezőtlen. Az ultimo elmúlt ugyan, az ez által elvont nagy összegek mindazonáltal még kis részben sem folytak vissza, úgy, hogy a különben kis méretű kereslettel szemben bankjaink még jobban felemelték követelésseiket. A budapesti tőzsde üzletmenete mindinkább magára ölti a nyáriás jelleget. A bankok még mindig nem jönnek ki új üzleteikkel — az e hétre első két bibocsátás már hosszabb idő óta van előkészítve — s másfelől alig van impulzus. Csak a hét végén mutatkozott a nyugoti tőzsdék kedvezőbb jelentőséire nagyobb élénkség, de ebben is sok a forszírozott. A magánközönség java már kint van az üzletből.

Az árfolyamok a következő variációt mutatják:

	Ápr. 19.	Ápr. 26.	Máj. 3.
Magyar aranyárak	124.20	124.10	123.20
korona	99.20	99.20	99.10
hitelbank részv.	461.— ex	473.50	464.25
jelzálog	288.— ex	289.—	286.—
lezámitoló	303.— ex	304.—	303.—
Villamos vasút	316.—	316.—	321.—
Rimamurányi	269.—	275.—	274.50

Osztrák hitel részv.	398 50	ok. 399-50	403-—
Osztrák államvasut.	452-—	435-—	428-—
Déli vasut	112-50	100-—	105-—

A gépek versenye. Manapság a legtöbb munkát, melyet azelőtt kézzel végeztek, gépekkel létesítik. Ima csak egynehány példa arról az óriási versenyről, melyet a gépek okoznak. A gombostűgyártásnál például az újabb gépek üzembévétele előtt 10 munkás naponként 48.000 gombostűt készített, ma egy munkás két alakja rendelt géppel naponként 250.000 gombostűt állít elő. Van egy gyár, melyben 70 ilyen gép dolgozik, a napi eredmény 8 millió gombostű. — Azelőtt egy szegkő 0-5 óra 14 órai munkával legfejebb 2000 kisebb, 1500 nagyobb cipőszegyet és 1000 patkószegyet volt képes előállítani, míg az új drótszegő naponként egy milliót készít. A cipő- és szeggyártás nemcsak Amerikában, hanem Európában is nagy mérvben gyárszerűleg történik, s ha nem is az egész cipőket készítik még minálunk tömegesen gyárban, de legalább a cipőhöz szükséges alkatrészeket. Amerikában gépekkel 100 munkás annyi cipőt készít, mint nálunk 500 kis munkás. Még nem is rég, egy kitanult munkás három tucat pár inggombot készített, ma egy fiatal suhanó gépen 10.000 párt vagyis 1660 tucatot készít. Amerikai óraláncok aranyból és timbólból roppant mennyiségben vitetnek ki és az európai házi ipar ennek a cikknek olcsósága dacára sem versenyezhet a gép produkcióival. (d)

Meg nem oáfolható adatok. Megjelent elsőnek ez esztendőben a szegedi iparkamara évi jelentése. Ezelőtt soha senki sem tördött ezekkel a kormányhizelgő jelentésekkel, mert ritkák voltak bennük az igazságok. A szegedi kamara az idei évi jelentése, a mely a múlt év gazdasági helyzetével foglalkozik, megdöbbentő adatokat nyújt. Először is feltűnő, a mit az állami kerületi betegsegélyező pénztárakról mond. A hódmezővásárhelyi pénztár 66 $\frac{1}{2}$ százalékos fordítást kért a költségekre, míg 33 $\frac{1}{2}$ százalékos juttat csak igazi céljaira. A szentesi 64 százalékos, a bajai 54 százalékos a szabadkai 40 százalékos fordítást kért a költségekre! Továbbá az a megdöbbentő igazság jut kifejezésre a jelentésből, hogy az elmúlt esztendőben a kamarai kerületben 200.000 m. m. gabonával termett kevesebb, mint az 1893. évben. Ez pedig nem jelent mást, mint azt, hogy a mesésen alacsony gabonárák tekintetbe vétele mellett hét-nyolc millió forint volt kevesebb jövedelme a szegedi kamara kerületébe levő gazdaközönségnek, mint 1895-ben. A gondosan szerkesztett jelentés nem mondja ki nyíltan, de adataiból tisztán kiolvasható az a lesújtó ítélet, melyet földmivélségi politikánk felett mond, a mely husz esztendő óta következetesen elmulasztott mindent, a mi a magyar mezőgazdaságra és a mezőgazdasági iparra nézve föltétlenül szükséges lett volna. (a)

A III. országos gondakongresszuson a fejedelmi gazdasági egyesületet képviselni fogják: Czirák Antal gróf, Kégl György, Fiáth Miklós báró, Detrich Zsigmond, Libits Adolf, Meszlény Pál, dr. Pick Gyula és Wertheim Armin.

A tisztességtelen verseny ellen. Az osztrák kereskedelemügyi miniszter törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé, a mely a tisztességtelen üzleti verseny ellen irányul. A javaslat szerint a miniszter felhatalmaztatik, hogy bizonyos árucikkek tekintetében, a melyek csomagolva kerülnek a detail forgalomba és a melyekre nézve fenforog a versély, hogy a közönség a csomagolás révén megkárosítottik, elrendelhesse, miképp e cikkek csakis a súlymennyiség, mérték és minőség világos megjelölésével bocsáttassanak áruba. A ki ez ellen vét, hat hónapig terjedő fogsággal vagy 1000 frtig emelkedő pénzbüntetéssel sújtható. Vétőseget követ el és két hónapig terjedő pénzbüntetéssel sújtható, a ki hamis

sulyval, mértékkel, minőséggel megjelölt árukat gondatlanságból elárulit, továbbá a ki megromlott, vagy használhatatlanná vált árukat e körülmény olhallgatásával elárulit. Ez áruk el is kobozhatók.

As olcsóbb kamatláb. A f. hó 2-án tartott főrendiházi ülésen Rudnyánszky József báró a pénzügyi bizottság nevében javasolta, hogy a törvényes kamatláb leszállításáról szóló javaslatot fogadják el a főrendiház is. Zichy Nándor kijelenté, hogy nem foglal állást a törvényes kamatláb leszállítása ellen, de egyszerűen azon meggyőződésének az kifejezését, hogy a kamatláb esekélyebb volna a nagy mennyiségű értéktelenség eredménye s ebből nem lehet következtetni igazságszolgáltatásunk és hitelviszonyaink javulására. Ajánlja, hogy kerüljük mindazt, a mi igazságtalanságra vezetne és becsuljuk a polgárok alkotmányos jogait úgy a magán, mint a közéletben. Az utóbbi időben, úgy látja, veszedelmes elvek kezdenek érvényesülni, mert a közigazgatás tisztviselői a kezükben levő hatalom által kijátszák a választás szabadságát. Már pedig gazdasági haladás csak erkölcsi alapon képzelhető s a hol az hiányzik, ott hiába hozunk be olcsóbb kamatlábat. Végre is a főrendiház elfogadta a javaslatot.

A Rába-szabályozás. A főrendiház május 2-ikán tartott ülésén a Rába szabályozására vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalta. A vita folyamán Zichy Nándor gróf szólalt fel a javaslat ellen. Azt, hogy egy jogállamban valamely társulat, ha kölcsönt nem akar venni, törvény által arra ráerőszakoltassék, még soha sem hallotta és azt hiszi, hogy jogállamban ez nem is lehetséges, mert a birtok és személyes szabadságot sérti s éppen ezért a törvényjavaslatot nem is fogadta el. Radó Kálmán védelmébe veszi a Rába-szabályozást és a törvényjavaslatot, visszautasítja Zichy Nándor gróf vádjait. Szapáry István gr. meggyőződése Radóval ellenkezik, ő a főbajt a kis Duna kiöntéseiben látja. Festetics Andor gr. földmivélségi miniszter Radót tartja illetékesnek e tárgyhoz szólni, mert ő a szabályozási ügyek vezetője. A javaslatot a Ház végre úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadja.

Állatjárvány. A Majsza (Tolna m.) községhez tartozó Eledény pusztán, továbbá Morád községben a szarvasmarhák és sertések közt a száj és köröm-fájás. Külesd községben pedig a sertések közt az orbánc járványserüleg fel lépett. A hatóság részéről a járvány továbbterjedésének megakadályozására a kellő óvintézkedések fogatósítottak.

Cserebogárrítás. Egyes vidéki gazdasági egyesületek elismerésre méltó buzgalmat fejtenek ki a cserebogarak irtása tárgyában s a mellett, hogy az 1894-ik évi XII. t.-cikk idevágó intézkedéseinek teljes érvényt szerezni tüzték ki feladatukul, egyben társadalmi uton is mozgalmat indítanak az irtás minél szélesebb körben való fogatósítására. Így legutóbb a Komárommegyei gazdasági egyesület intézett felhívást a megyebeli lelkészek és tanítókhöz, értesítvén őket, hogy a cserebogarak szedését és irtását előmozdítandó, az egyesület száz forint erejéig külön díjakat tűzött ki, a melyekkel a legbuzgóbb tanítókat fogja jutalmazni s ezenkívül felhívta a vármegye földbirtokosait, hogy az összegyűjtendő cserebogarakat hektoliterenként 50 kr-ért váltásák be. Ugyanezen célra — a tanítók jutalmazására — a Somogy megyei g. egyesület is tűzött ki egy száz forintos díjat, s hasonlóképpen felhívta a földbirtokosokat a gyűjtendő cserebogarak hektoliterenként 50 kron való beváltására, mely felhívásnak már eddig is számos földbirtokos megfelelt, legfőbbje korlátlan mennyiségű cserebogár beváltására kötelezván magát.

Műtrágya. A „Hungaria” kénsva és vegyi-ipar részvénytársaság jelentése, Budapest. — A tartós esőzés, mely még a múlt hét első napjaiban sem szűnt meg, a vetések állására rendkívül előnyösen hatott, és kiváltképp a műtrágyázott földek igen szép aratásra nyujtanak reményt. — Tavaszti vetés műtrágyázására szánt megrendelések

természetserüleg már csak szórványosan érkeznek be, ezek is legnagyobb részt fejtrágyaféléknek, főleg pedig chilisalotromra szarítkoznak. — Ennek ellenében az ősi üzlet igen élénken indul és már is meglehetősen szánu nagyobb és kisebb kötés történt. — Ösztönserüleg hat egyrészt a gabonárák folytonos javulása, másrészt azon körülmény, hogy a fogyasztók és kereskedők szükségüket legalább részben fedezni igyekeznek, abban az alapos feltételekben élve, hogy a szuperfoszfát árak rendkívül alacsony volta további hanyatlást ugyszólván kizár; sőt nagyon valószínű, hogy az árak csakhamar emelkedni fognak, mert a nyersfoszfáttermelők, a közöttük létrejött egységesség következtében magasabb követeléseket támasztanak, a mi a műtrágyagyárakra nézve annyival nagyobb súlyval esik a latba, a mennyiben a tengertúli szállítási díjak is megdrágultak.

Jegyzéseink a következők:

Kettős-szuperfoszfát	20—22 $\frac{1}{2}$ %	6'— 6-50 frt
Prima-szuperfoszfát	16—18 $\frac{1}{2}$ %	4.95 — 5-50 frt
v. ind. párolt csontliszt	41 2—25 $\frac{1}{2}$ %	6-10 — 6-30 frt
Hoyermann-f. Thomas-salak	18—20 $\frac{1}{2}$ %	3-70 — 3-95 frt
Káittrágya	20—25 $\frac{1}{2}$ %	3-30 — 3-50 frt
Ammoniak-szuperfoszfát	10—12 3—5 $\frac{1}{2}$ %	5-90 — 7-30 frt
Kénsavas-káli	20—25 $\frac{1}{2}$ %	12-90 — 13-60 frt
Chilisalotrom azonnali szállításra		12-75 — 13'— frt
" április—májusi "		12-30 — 12-40 frt
" 1896. évi tavaszi "		12-30 — 12-40 frt

Az árak 100 kgonként szákkal együtt elegysúly tisztasuly gyanánt az egyes állomások távolsága szerint értődnek.

Vasgálic Ia	3'— — 3-15 frt
Vasgálic IIa	2-75 — 2-90 frt
Bésgálic	3-90 — 2-80 frt

(netto 100 kgonként 50 kgos hordókban Budapestben.)

Székesfehérvári piaci árak. 1895. május 4-én:

Gabona: buza 6.—6.20, rozs 5.10—5.20, árpa 6.10—6.20, zab 5.50—5.60, kukorica 5.80—6.—, bab 8.50—8.60 frt métermázsánként.

Hízott sertés: könnyű 27—29, nehéz 32—33 kr. kgr. eleven súly szerint.

Moóri piaci árak május 3-án: buza 6.30; rozs 5.40; árpa 5.70; zab 6.20 kukorica 7.—; bab 10.—; krumpli zsákja 1.40 kr; uj-bor 20—23 frt; ó-bor 32—35 frt. Ondódi (Pusztavám) az uj bor 17—18, ó bor 22—24 frt.

Tejtermelő gazdaközönség figyelmébe.

Miután a tejes kannák cinezése és javításával felhagytok, van szerencsém a nagyérdemű tejgazda közönség becses tudomására hozni, hogy ezen vállalatot Knezius Imre bádigos mesternek adtam át, kit mint ebben teljes szakértőt a nagy közönség kegyes pártfogásába ajánlok.

Schlámmáinger Alajos.

Van szerencsém a nagyérdemű helybeli és vidéki közönséggel tudatni, hogy fenti vállalatot Schlámmáinger Alajos urtól átvettem s azt tovább folytatom. Midőn ezen körülményt a mélyen tisztelt közönség szives tudomására hozom, egyuttal vagyok bátor minden, a bádigos szakmába vágó munkák szilárd és pontos elkészítésére magamat ajánlani.

Szolgálatkés tisztelettel

Knezius Imre

bádigos mester

Székesfehérvár Jókai-utca 20. szám

Ugyanitt egy tanuló felvétetik.

FÜSTER IMRE

kárpitos és bútorgyáros
Székesfejérvár, sas-utca 16. sz.

Ajánlja
30 év óta fennálló
dűsan felszerelt

BUTORRAKTARÁT.

SAJÁT GYÁRTMÁNYU
háló, ebédlő, szalon és uri szobák
berendezése művészi kivitelben
mindenkor raktáron vannak.

Egész lakosztályok bebutorozása rövid idő
alatt izlésesen, jutányos áron készíttetnek.

Ánik, rokokó, barokk-stylű butordarabokat
saját rajzolóink tervei szerint faragnak.

Butorterméink bármikor megtekint-
hetők és a nagyközönség rendelkezé-
sére állanak.

Ócska hangszerek becsoréltetnek.

STOWASSER J.

csász. és kir. udvari és hadseregi szállító, hangszergyáros
Budapest, II. kerület, Lánchid-utca 5. szám.

Saját gyártmányu fuvó-, vonó- és ütő-hang-
szerek, kitűnő erős hangu

cimbalmok

és azok alkatrészeiről nagy képes árjegyzék
kivánatra ingyen és bérmentve.

Tűzoltói, községi zenekarok és más zene-
egyesületek felszereléséhez szükséges fuvó- vagy
vonó-hangszerek a legolcsóbb árban és legelő-
nyösebb fizetési feltételek mellett.

*Mindennemű hangszerek és
harmonikák javítása a legolcsóbb
árban eszközöltetnek.*

Elpusztíthatatlan erős orgoua-hangu harmonikáról külön árjegyzék kérendő.

KÖZSÉGI DOBOK.

HIRTLING PAL**KOCSIGYÁRTÓ**

Székes-Fejérvárott, Tolnai-utca 10-ik szám.

A n. é. közönség becses figyelmébe ajánlom újonnan berendezett raktáramat.

Készíték

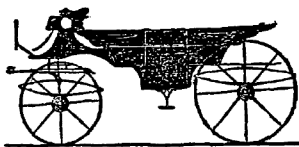
mindennemű hintókat,

minden

a kocsigyártás szakmájához va ó

részeket,

ugyszintén tűzoltó szerkocsikat.

Javitások

a egygyorsabban és jutányos
árért eszközöltetnek.

Használt kocsik

ujakért becsoréltetnek.

A budapesti kereskedelmi muze-
umban állandó kiállítást tartok.

A tavaszi idényre: Bel- és külföldi ruhakelmék, fekete és színes selymek, diszítések, vászon, Chiffon és asztal-
neműk, függönyök és szőnyegek a legremekebb s legdusabb választékban érkeztek meg

STEININGER SANDOR divat-üzletébe, Nádor-utca 19.

Ruhák gyors és izléses elkészítése elvállaltatik. Pontos kiszolgálás a legjutányosabb árakon!

Magamat a n. é. vevő közönség b. figyelmébe ajánlva, kérem szíves pártfogásukat.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek s mintákat kívánatra választás végett bérmentve küldök.

A társulat csak rövid ideig fog Sz.-Fehérváron tartózkodni.

Legjobb idomított szabadon és lovaglópáripák.

Olaszországi nagy sport circus.

Igazgató: CORRADINI FERENCZ Turinból.

Székesfehérvárott, a vásártéren, ma és mindennap 8 órakor este

DISZELŐADÁS

egészen új és igen mulattató műsorral.

A jelenkor legkitűnőbb művészei és specialistáinak felléptével.

Csak háromszor látható!

Csak háromszor látható!

Szombaton, május hó 4-én

cirkusz a víz alatt.

A szünetek a legkitűnőbb magyar bohócok és három Dummer August produkeióival lesznek kitöltve.

Saját 15 emberből álló zenekar.

Jegyek előre válthatók öz. Riesz Bernátné dohánytözsdejében, Nádor-utca.

Helyárak: Zártszék (számozott hely) 1 frt. — I. hely 70 kr. — II. hely 40 kr. — Karzat 20 kr. — Tíz éven aluli gyermekek és katonák őrmestertől lefelé: Zártszék 50 kr. — I. hely 40 kr. — II. 25 kr. — Karzat 15 kr.

Kegyes pártfogását és számos látogatását kérve maradtam teljes tisztelettel

Corradini Ferenc,
igazgató Turinból.

Székesfehérvárott

a belvárosban, a megyeház-
tér közelében egy földszinti
sarokház, két utca-fronttal, szt.
István-utca 12. szám, továbbá
ugyan a belvárosban, lakatos-
utca 8. sz. 1 emeletes ház,
azonkívül két buzaföld a
halesz kert mellett szabad kéz-
ből eladandó. Bővebbet a kiadó
hivatalban.

Székesfehérvár,
Iskola-utca, saját ház.

Fogházás,
plombálás,
műfogak.

Dr.
**Huszár
Adolf**
fogorvos

Fogházás,
plombálás,
műfogak.

Rendel: délelőtt
8—12. d. u. 2—6.

Tőzsdei megbízásokat

jutányosan és lelkiismeretesen eszközöl

Lustig Miksa,

bank és váltóháza Budapesten,
Vaozi-körut 43.

Megbízható információk.

TELEFON 1070.

ALAPITTATOTT 1895.

A szikvizet fogyasztó közönség szives figyelmébe.

Nem vezetve sem reklám hajhá-
szat, sem egyoldalú üzleti spekuláció, ha-
nem reális alapon nyugvó azon törekvés
által, hogy e város közönségének, mely-
nek csakis viszonylagos értelemben vett
egy-két jó ivóvízü kutja van *sterili-
zált*, tehát *mindennemű állati
vagy növényi szervezettől (bak-
teriumtól) mentes vizet* szolgál-
tassunk, mégis kénytelenek vagyunk épen
ezen a fogyasztók érdekében levő törek-
vésünk érdemében a t. közönséget tájé-
koztatni, hogy az egészségre mindenkor,
de különösen a nyári hónapokban és jár-
ványok idejében rendkívül fontos, hogy
csakis *valósággal sterilizált s
bakteriummentes tiszta* és nem csu-
pár az ürege beétegetett köriratban „bak-
teriummentes“-nek állított, de csakis
olyannak állított vizet kapunk.

Hogy *sterilizált* szikvizünknek
jó híre rovására történő visszaéléseknek
elébe vágjunk, csakis olyan vendéglőkben
és kereskedésekben tartunk fenn kicsiny-
ben való eladásra illetve kimerésre rak-
tárt, hol kizárólag *csakis az álta-
lunk készített valósággal steril
és így bakterium mentes vizet*
(melyet melleleg mondva folyékony
szénsavval töltünk) árusítják. Kérjük a
tisztelt közönséget, hogy a beszerzésnél
ügyeljen címkenkre.

Egybeu közöljük a magy. kir.
állami bakteriológiai intézet vizsgálati
jegyzőkönyv másolatát, tisztelettel ma-
radván:

Székesfehérvár, 1895. május hó 1-én

Első dunántuli sterilizált
szikvizgyár „Hygiea“

Magy. kir. állami bakteriológiai intézet Budapesten.

51.
1895. szám.

Tek. dr. Trummer, Schwarc és Kovács S. A. gyógy-
szerész uraknak.

A folyó hó 7-én beküldött két palaek
vizet (egy szifon és egy „felforralt“ jelzésű)
megvizsgáltuk és bakteriumot egyikben sem
találtunk.

Vizsgálati díj 10 forint.

Budapesten, 1895. április hó 26.

Dr. Preisz Hugó,
az állami bakt. int. vezetője.

Eladó

esetleg bérbevehető
minden órán a zámoly-utca
7. szám alatti ház. — A fel-
tételek iránt értekezni lehet
a háztulajdonossal.

Lakik: malom-utca 38. sz.

A válság.

Bánffy és a kuria.

Bánffy miniszterelnök famózus válasza, melyet Terényi interpellációjára adott, oly felháborodást keltett nemcsak Magyarországon, hanem a külföldön is és oly megfelelő deaválásban részesült a félhivatalos »Politische Correspondenz« által, hogy ennek következménye csakis a Bánffy-kabinet azonnali demissziója lehet. Mai főlapunk vezércikke, melyben tagadásba vettük, miszerint a közös külügyminiszter ily vastag sértegetésekkel és ily ügyetlen eljárással egyetértene, már a sajtó alatt volt, midőn a »Pol. Corr.« kömmunikéját vettük, mely közlemény által előbbi értesüléseinket teljesen megerősítve láttuk.

A mi a bécsi félhivatalos azon passzusát illeti, hogy »ha Bánffy báró a magyar parlamentben kijelentette, hogy a lépés már megtörtént Romában (Agliardi szereplésére vonatkozólag) ugy ez csak a diplomáciai ügyekben való járatlanságának tulajdonítható«, erre nézve *részünkről is kijelenthetjük, hogy a közös külügyminiszter a mai napig nem levén semmi hivatalos adat birtokában, melynek alapján a szentszéknél diplomáciai jegyzékváltásba bocsátkozhatott volna, -- tehát mindeztideig nem volt azon helyzetben, hogy a kuriádnál Bánffy kormányelnök által tényként elmondott ügyre vonatkozólag bármiféle diplomáciai lépést tehetett volna, a mint ezt bécsi és római körökből vett hiteles értesüléseink is megerősítik.*

Apponyi Albert gróf interpellációja.

A képviselőház mai ülésén.

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —
T. Ház! Néhány nap előtt Terényi Lajos képviselő ur interpellációt intézett a miniszterelnök urhoz msgr. Agliardi bécsi nuncius magyarországi tartózkodása és ezen tartózkodás alatt előfordult némely incidens tárgyában.

Bánffy báró miniszterelnök ur válaszában ezeket mondotta:

„Ilyen körülmények között, ha nem is a ténye, ha nem is a szándéka, de a látszata mindenestre fennforogni látszik annak, hogy jog- és hatáskörét talán célzatoság nélkül Agliardi pápai nuncius túllépte. Ez a nézetem nekem t. Ház, ez a kormány nézete és a kormány egyetértés-

ben a közös külügyminiszterrel, ki e tekintetben a kormány álláspontját magáévá tette a kormány pedig ezen nézetének diplomáciai uton, a közös külügyminiszter közvetítésével a szentszéknél kifejezést is adott először kívánván felvilágosítást, továbbá kívánván tudomástételét annak, hogy ezen ténykedés a belügyekbe való beavatkozás látszatával bir.“

A miniszterelnök ur ezen nyilatkozatával szemben a mai reggeli lapok a »Politische Correspondenz« nyilatkozatát közlik, melynek idevonatkozó részeit nem akarom felolvasni, mert mindenki ismeri ezeket. Ez a közlemény tagadja, a mit a miniszterelnök ur állított, hogy t. i. a római szentszéknél a diplomáciai lépések már megtörténtek. Lehet mondani és magam is azt hiszem, hogy ez a közlemény egy privát lap közleménye. De az általános feltűnésről fogva, melyet e közlemény keltett s a fogadás, melyben a sajtó azon része is részesítette, mely a kormányhoz közel áll, továbbá a miniszterelnök urnak kétségtelenül ezen hírrel összefüggésben álló utazása nagy fontosságot kölcsönöz neki, melyet tehát a magyar képviselőházban is fel kell vizsgosítani.

Tudni kell, hogy a Pol. Corr. közleménye valóban a külügyminiszter inspirációjával függ-e össze? Ha nem, akkor az egész incidens jelentéktelen. Ha azonban tényleg Kálnoky gróf külügyminiszter fel-fogását adja vissza a közlemény, akkor áthidalhatatlan ellenmondás létezik nemcsak Bánffy báró miniszterelnök és Kálnoky gróf külügyminiszter álláspontja között, hanem a magyar kormány és a közös kormány akciója között is, mert ne feledjük, hogy az egész akció megindítása, nem csupán a válasz, hanem maga a kérdés is kormánypárti körökből indult ki.

Mondom, nem csak a kormány fel-fogása és akciója, és a külügyi hivatal fel-fogása közt van ellentét, de ellentét van azon tények közt is, melyeket Bánffy báró miniszterelnök állít és a melyeket a Pol. Corr. megcáfol.

Nem szándékom e tények beható kritikájába bocsátkozni. Ezt fenntartom magamnak akkor, mikor a miniszterelnök urtól választ nyerek azon kérdésekre, melyeket hozzá intézni akarok. Ekkor fogom nézetemet elmondani.

A mire nézve tisztába kell jönnünk, az mindenekelőtt az: minő fontosságot kell tulajdonítani a Pol. Corr. nyilatkozatának? Astán pedig: hogy ez eltérést fejez ki Bánffy báró és Kálnoky gróf között nemcsak a tények, hanem a politikai akció és a tények valódiságára nézve is.

Tudnunk kell, hogy Agliardi nuncius magyarországi tartózkodása alatt minő tényeket és nyilatkozatokat tett, melyekkel a kormány őt vádolja?

Ha az ügyet diplomáciai akció tárgyává tették, akkor az illetékes helyen precíz meg kell jelölni azon tényeket, melyek ellen a kormány kifogást emel. Ez az első kérdés.

Megvilágosítást igényelnek a konkrét

Székesfejérvár, május 4.

tények és az ellentét, mely a kormány és Kálnoky gróf között fennforog.

En tehát ragaszkodva ahhoz, hogy a tények teljes kiderítése előtt Bánffy báró távollétében kritikai megjegyzéseket nem tesztek, módot nyujtok a kormánynak a nyilatkozattételre ezért kérdem az összkormányt:

1. Minő alappal bírnak a »Pol. Corr.« című lapnak mai közleményei, melyek a miniszterelnök urnak Terényi Lajos képviselő interpellációjára adott válasza és a külügyminiszter felfogása között ellentétet konstatálnak?

2. Hajlandó-e Bánffy báró miniszterelnök ur a következő kérdésekre tüzetes felvilágosítást nyújtani:

a) Agliardi pápai nagykövet urnak, mely kérdéseiben vagy nyilatkozataiban látta a beavatkozást Magyarország belügyeibe?

b) Minő érintkezések folytak az e részben teendő diplomáciai lépések tárgyában a kormány és a külügyminiszter között és minő eredménnyel?

c) Különösen mi alapon mondotta a miniszterelnök ur minapi válaszában, hogy a kérdést illetőleg közte és a külügyi miniszterium között egyetértés létezik és hogy a külügyi miniszterium a római szent széknél már megtette a Magyar kormány által kívánt diplomáciai lépéseket?

Szilágyi Dezső elnök: Az interpelláció közölte:ni fog a a miniszterelnök urral.

Bánffy Bécsben.

Bécs, máj. 4 (Ered. táv.) *Bánffy* Dezső báró miniszterelnök ma reggel ideérkezett, a délelőttöt a magyar miniszterium épületében töltötte és hosszabb ideig tanácskoztott *Jósika* Samu báró, ő felsége körüli miniszterrel. *Jósika* bárót ő felsége 1/2 órákora külön kihallgatáson fogadta.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) *Bánffy* báró, amint ideérkezett, azonnal felkereste *Jósika* Samu bárót és azon óhaját fejezte ki előtte, hogy ő felsége őt és *Jósika* bárót együttesen fogadja. *Azt hiszik, hogy ettől függ Bánffy lemondása.*

Bánffy báró magával vitte az összes iratokat, melyek a nuncius ügyére vonatkoznak.

Bécs, máj. 4. d. u. 1 óra (Ered. táv.) *Bánffy* báró azon óhajára, hogy *Jósika* báróval együtt fogadja a király, a kabinet iroda azt közölte délben a miniszterelnökkel, hogy a király egyelőre csak *Jósika* bárót kívánja fogadni. *Jósika* még most is a királynál van. A kihallgatás eredményéről még nem szivárgott ki semmi.

Bécs, máj. 4. 2 óra (Ered. táv.) A király *Bánffy*t még nem fogadta. *Jósika* báró után a király *Kálnoky* grófot 3/4 óráig tartó külön

kihallgatáson fogadta. Ezután pedig a király egyenes meghívására *Kállay* Béni közös pénzügyminiszter jelent meg Hofburgban, ki előzetesen Bánffy báróval konferált.

Bécs, máj. 4. 5 óra. (Ered. táv.)

A király Bánffy-t csak holnap fogadja. (Ez is jele azon „feltétlen” bizalomnak, melynek Bánffy a koronánál örvend. Szerk.)

Bánffy »bizonyítékai«

Budapest, máj. 4. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) Félhivatalosan jelentik, hogy Bánffy báró abban a helyzetben van, hogy képes bizonyítani, hogy Kálnoky gróf tudomással birt arról, hogy készülöben van Terényi interpellációja és hogy Bánffy oly alakban fog válaszolni, a mint válaszolt. (Kiváncsiak vagyunk ezekre a bizonyítékokra. Szerk.)

Békéltetése kísérletek.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A *hangulat* itt a hirtelenül beállott válság következtében igen komoly. Beavatott körökben azt hiszik, hogy *súlyos válság küszöbén áll nemcsak Magyarország, hanem Ausztria és monarchia külügyi politikája is.* Itteni félhivatalos körökben azért akció indult meg, — hogy lehetővé tegyék Kálnoky és Bánffy báró közti differenciák kiegyenlítését olyan formán, hogy Bánffy a magyar képviselőház-

ban hozzá intézendő interpellációra felel. (Ez az interpelláció már megfőrtént. Szerk.) Kálnoky viszont a „Pol. Corr.” révén nyilatkozik. De nem hiszi senki, hogy ez a kísérlet sikerüljön. Bánffy maga hajlandó volna erre, de azt akarja hogy a „Magyar kormány tekintélye” feltétlenül „elégítelt” kapjon.

A »Vaterland« Bánffy ellen.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A „Vaterland” mai száma a rendkívül heves támadást intéz Bánffy báró ellen. Szemére veti, hogy nem volt tekintettel azon szívólyes viszánra, mely a római szent szék és az uralkodó ház között fennáll, s azon fölül hallatlan brutális módon megsértette a katolikusokat.

Az osztrákok és Bánffy.

Bécs, máj. 3. (Ered. táv.) Dipauli báró kath. képviselő ma interpellálni akart a birodalmi tanácsban Agliardi ügyében, oly értelemben, hogy *Bánffy nyilatkozatai Ausztria katolikusait mélyen sértik*, de a „Pol. Corr.” mai közleményére elállott az interpellációtól.

A horvát bán Bécsben.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A liberális lapok cáfolataival szemben a legnagyobb határozottsággal jelentem, hogy a horvát bán egyenesen a király rendelkezésére jött ide.

Kálnoky lemondása.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A külügyi hivatalhoz és az udvarhoz közel álló

„Fremdenblatt” mai esti száma ezeket írja: „Azon mai hírekre vonatkozólag, hogy Kálnoky gróf ő felségétől a külügyminiszterium vezetésétől való felmentését kérte, tudni véljük, hogy a külügyminiszter máj. 2-án, tehát közvetlenül Bánffy báró képviselőházi válasza után azonnal beadta lemondását.”

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A király Kálnoky gróf lemondását nem fogja elfogadni. Mindazonáltal ma az a hír terjedt el, hogy Kálnoky lemondásának esetére ő felsége Jósika Samu bárót nevezi ki külügyminiszterré. (Fenntartással közöljük ezen hírt és elkésett áprilisi tréának tartjuk, mert Josika br. mindenre bír rátermettséggel csak arra nem, hogy a monarchia ügyeit vezesse. Szerk.)

A börze és a válság.

Budapest, máj. 4. (Ered. táv.) A belpolitikai hírek roppantul kinosan érintették a börzét. A spekulációra felvetett kausse-t mindenki le akarja bonyolítani s az *árfolyamokon erős nyomás* van. Hitelrészvények 6—7 frttal csülkettek.

Bécs, máj. 4. (Ered. táv.) A válsághírek az itteni börzére igen deprimálólag htottak.